

DOKUMENT			DIARIENUMMER
Svenska kyrkans färdplan för klimatet första etappen - slutrapport			KS 2024-1512
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTTYP	VERSION
Annika Gottberg	7 november 2024	Skriv dokumenttyp	Skriv version

Svenska kyrkans färdplan för klimatet, första etappen - slutrapport

Introduktion	3
Om rapporten	3
Om Svenska kyrkans färdplan för klimatet och arbetets utformning	3
Sammanställning av resultat för etappmålen	5
Måluppfyllelse etappmål.....	7
1. Kyrkans uppdrag.....	7
2. Energianvändning i byggnader	16
3. Produktion av förnybar el	25
4. Transporter, resor, maskiner och markförvaltning.....	27
5. Konsumtion och investeringar	33
6. Förvaltning av skog och mark.....	36
7. Klimatanpassning och krisberedskap.....	38
Första etappens framsteg mot effektmålen	39
Klimatneutralitet	39
Värderingsförändringar.....	40
Klimaträttvisa.....	42
Kommunikation och media.....	44
Intern/inomkyrklig kommunikation.....	44
Sociala medier.....	46
Medial uppmärksamhet.....	46
Ekonomi.....	46
Medel till personella resurser i stiftet.....	47
Projektmedel	48
Reflektion och slutsatser	50
Mål, målområden och måluppfyllelse under första etappen	50
Utmaning att nå ut med breda initiativ inom Svenska kyrkan	53
Samverkan	54
Förmåga att bedriva klimatarbete under pågående kriser	56
Slutord.....	57
Bilaga 1 Projekt under första etappen	58
Projekt som pågick och avslutades under första etappen.....	58
Bilaga 2 Metodbeskrivning uppföljning	60
Klimatberäkningar	60
Övrig uppföljning	62

Introduktion

Om rapporten

Denna rapport behandlar resultaten för etappmålen för första etappen av Svenska kyrkans färdplan för klimatet (hädanefter ”färdplanen”) som pågick 2020 till och med 2023. Resultaten diskuteras även i relation till färdplanens effektmål till och med år 2030. Rapporten inleds med en kortfattad beskrivning av färdplanens syfte och bakgrund, målstruktur, resurser och arbetssätt. Efter avsnitten om måluppfyllnad följer även en beskrivning av ekonomi, exempel på medial uppmärksamhet som delar av arbetet har rönt, samt reflektion och slutsatser om målen, resultatet och arbetet. Sist i rapporten finns en metodbeskrivning för uppföljningen.

Om Svenska kyrkans färdplan för klimatet och arbetets utformning

FÄRDPLANENS BAKGRUND OCH SYFTE

Svenska kyrkans biskopar skrev i sitt miljömanifest 1989 att ”en [annan] global överlevnadsfråga gäller klimatet” och 25 år senare i sitt biskopsbrev om klimatet: ”Klimatkrisen är sannolikt den största gemensamma utmaningen som mänskligheten någonsin stått inför. Den påverkar oss alla som lever under samma himmel, på samma jord. Arbetet med denna kris måste få genomslag i flera olika politikområden och alla samhällssektorer. Vi måste alla ompröva vårt sätt att tänka kring livsstil, välfärd, hållbarhet och rättvisa: för skapelsens skull, för livets skull, för våra barnbarns och deras barnbarns skull.”

Svenska kyrkans färdplan för klimatet svarar på miljömanifestets och biskopsbrevets uppmaningar att minska vår egen klimatpåverkan och bidra till mänsklighetens gemensamma arbete med att bromsa effekterna av klimatförändringarna. Färdplanen är också resultatet av ett beslut i kyrkomötet 2018. Efter en beredning i bred stiftssamverkan och remittering till stiftsstyrelserna, bejakades den av samtliga stiftsstyrelser och antogs därefter av kyrkostyrelsen i december 2019.

FÄRDPLANENS MÅL, MÅLOMRÅDEN OCH ETAPPER

Färdplanen har tre effektmål som ska vara uppfyllda senast i slutet av 2030. De tre effektmålen handlar om att uppnå klimatneutralitet, värderingsförändring och bidra till klimaträttvisa. Vidare var färdplanen i första etappen indelad i sju målområden som motsvarar verksamheter inom Svenska kyrkan där klimatfrågan är närvarande, antingen i form av värderingar och andliga/existentiella aspekter, klimaträttvisa eller verksamheter med klimatutsläpp. Majoriteten av dessa verksamheter är också omnämnda i Ett biskopsbrev om klimatet.

EKONOMISKA RESURSER I ARBETET MED FÄRDPLANEN

Kyrkomötet/kyrkostyrelsen anslog medel till arbetet med färdplanens första etapp. Varje stift fick medel för en personell resurs för att stärka främjandearbetet på klimatområdet i tre år. Därtill fanns projektmedel om 14 miljoner kronor per år i tre år att fördela till stift och församlingar utifrån kriterier beslutade av kyrkostyrelsens arbetsutskott. Generalsekreteraren kunde fatta beslut om fördelning av projektmedel på delegation från kyrkostyrelsens arbetsutskott.

ARBETETS ORGANISATION

Målen i färdplanen ska uppfyllas gemensamt i Svenska kyrkan. Alla har möjlighet att själva ta egna initiativ utifrån färdplanens mål. Stiften och den nationella nivån har dock en särskild främjande- och stödjanderoll i färdplanens genomförande. I första etappen skedde detta genom främjandeinsatser som genomfördes av de nya personella resurserna och befintliga klimathandläggare och liknande roller, samt andra yrkesroller i stiften.

Samverkansformen *Stiftsdirektorer för samverkan* utgjorde också en bärande struktur för beredning och genomförande av första etappen. Där ingick en grupp av några kanslichefer för beredning med ett mer långsiktigt fokus och rapportering till direktorskollegiet, en taktisk grupp av medarbetare från stift och en samordningsfunktion från den nationella nivån med ett beredande uppdrag samt med uppdrag att bära ett perspektiv dels över färdplanens etapp 1 och dels den årliga verksamheten. En operativ grupp fanns som samordnade och bedrev projekt på energiområdet.

Den nationella nivån faciliterade samverkan, inte minst rörande gruppernas framdrift. Den nationella nivån skötte hantering kring medelsfördelning, övergripande uppföljning och rapportering samt övergripande kommunikation.

Sammanställning av resultat för etappmålen

I Tabell 1 nedan listas etappmålen för färdplanens första etapp. Måluppfyllelsen markeras med färger:

- Grönt – målet nåddes under etappen
- Gult – målet nåddes nästan under etappen
- Rött – målet nåddes inte under etappen

Vissa etappmål innehöll tydliga kvantitativa mått vilket gör det tydligt i vilken utsträckning målen har uppnåtts eller ej. Andra mål var mer kvalitativa till sin art, varav vissa dessutom var formulerade som mer allmänna riktninggivare (fördjupa, verka för, fortsätta driva). I dessa fall blir det mer av en bedömningsfråga huruvida målen har uppnåtts eller ej. Tabell 1 visar den bedömda måluppfyllelsen. I rapporten presenteras sedan bedömningsgrunden.

Av de totalt 36 etappmålen nåddes 20 och nio nåddes nästan. Sju etappmål nåddes inte. Dessa sju etappmål handlade samtliga om utsläppsminskningar i kyrkans egen verksamhet. I samtliga målområden utom Energianvändning i byggnader uppnåddes minst ett etappmål. Målområde Klimatanpassning och krisberedskap har inte haft något etappmål i första etappen.

Tabell 1 Etappmålen i första etappen av Svenska kyrkans färdplan för klimatet, med färgmarkering

1. Kyrkans uppdrag
1.1. Kommer varje stift, med utgångspunkt i ” Ett biskopsbrev om klimatet” genomföra samtal om klimatkrisens andliga och existentiella aspekter med ideella, förtroendevalda, anställda, och människor vi möter och verkar tillsammans med.
1.2. Kommer metoder/material/utbildning/stöd för djupare integrering av klimatfrågan så att församlingars konfirmandarbete, gudstjänst, bön, samtal och sång kan vara klara uttryck för det hopp som kan växa till kraft och engagemang för skapelsens framtid.
1.3. Kommer ett arbete för att fördjupa samarbetet mellan klimat och pilgrimsarbete ske, till exempel i form av framtagande av material, former för vandring samt former för reflektions/retreat.
1.4. Ska ”skapelsetid (Season of Creation)”, en tid för bön och handling för skapelsen, firad av kyrkor över hela världen, vara känd och firad inom Svenska kyrkans församlingar och pastorat.
1.5. Svenska kyrkans klimatarbete fördjupas och integreras i arbetet inom Kyrkornas världsråd, Lutherska världsförbundet, Europeiska fora samt Sveriges Kristna Råd. Speciellt fördjupas arbetet kring Skapelsetid, pilgrimsvandringar i anslutning till viktiga klimatmöten, som verktyg för mobilisering och bön samt samarbeten med våra europeiska systerkyrkor kring Europas klimatutmaningar.
1.6. Ska Act Svenska kyrkan ha säkerställt att risker för miljön och negativ klimatpåverkan minimeras genom att risker kartlagts och handlingsplaner arbetats fram för att öka berörda samhällens klimatanpassning och motståndskraft. Påverkansarbetet för klimaträttvisa ska ha stärkts, i samarbete med Act Svenska kyrkans globala nätverk och de samhällen/grupper som redan idag lever med störst risk och utsatthet.

2. Energianvändning i byggnader
2.1. Energianvändningen minska med 10 procent. Basår 2017.
2.2. Eldningsolja och fossil naturgas i princip vara utfasade.
2.3. Alla enheter ha gjort aktiva val av förnybar el och fjärrvärme, där så är möjligt.
2.4. Klimatpåverkan från byggnadernas energianvändning halveras jämfört med 2017.
3. Produktion av förnybar el
3.1. Ett nationellt /flera regionala ramavtal för installation av solceller finns.
3.2. 2-3 större projekt för produktion av förnybar el ha projekterats/vara under utveckling.
4. Transporter, resor, maskiner och markförvaltning
4.1. En ökad andel församlingar och pastorat använda sig av digitala möten samt ha genomfört utbildningar för digitalt mötesbeteende.
4.2. 20 procent av församlingar och pastorat ha laddplatser.
4.3. Antalet laddplatser vara minst 300.
4.4. Minst 40 procent av de bilar som enheterna äger eller leasar kunna drivas fossilfritt.
4.5. Minst 60 procent av enheterna ha interna resepolicyer som främjar ovannämnda insatser och styr mot fossilfria färdmedel.
4.6. Goda exempel på flygfria konferenser, kör och andra församlingsresor ha sammanställts och publicerats på hållbarhetsportalen.
4.7. Det finns redskap för att möjliggöra fossilfria transporter vid upphandlingar.
4.8. Det finns ett strukturerat arbete för att fasa ut arbetsmaskiner/verktyg som drivs med fossila bränslen samt för en i övrigt hållbar och klimatsmart förvaltning av mark/grönytor/kyrkogårdar och begravningsplatser.
4.9. Bättre metoder för att mäta och följa upp klimatpåverkan inom detta område utvecklas.
5. Konsumtion och investeringar
5.1. Anslutning till Svenska kyrkans nationella och/eller regionala ramavtal, inom avtalskategorier med särskilt klimatrelevans fördubblas.
5.2. Behovet av ytterligare ramavtal med särskild klimat- och hållbarhetsnytta inventeras och upphandlingar inledas. Cirkulära och andra resurseffektiva lösningar kommer att främjas.
5.3. Utbildning i klimat- och hållbarhetsgranskning ska tas fram och genomföras.
5.4. Informations- och inspirationssatsningar kring mat ska genomföras.
5.5. En utbildning om hållbara investeringar tas fram.
5.6. En ökad anslutning till Svenska kyrkans hållbarhetsfonder (Ethosfonderna) ske.
5.7. Ökade investeringar i så kallade impactfonder inklusive ökad anslutning till ramavtal för gröna obligationer ske.

5.8. Samverkan med andra investerare och inköpare för att skapa stark efterfrågan på hållbar produktion och konsumtion stärkas.
6. Förvaltning av skog och mark
6.1. En gemensam metod baserad på vedertagen vetenskap för redovisning av utsläpp och upptag av växthusgaser kommer att implementeras inom prästlönetillgångarna (PLT). Samtliga åtgärder ska balanseras mot biologiska, ekonomiska, sociala och andliga värden.
6.2. PLT ska som markägare, projektör och kapitalförvaltare verka för ökat träanvändande i byggnader.
6.3. PLT ska fortsätta att driva på investeringar i sol- och vindkraft. Det kan göras både i små och stora projekt och i samverkan med andra aktörer.
6.4. (jord) PLT ska verka för att skapa forum för kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och gemensamma projekt för arrendatorer, för ett hållbart och fossilfritt jordbruk.
6.5. (jord) PLT ska använda sig av möjligheten att påverka brukandet vid nyupplåtelse av arrenden om det anses lämpligt.
6.6. (skog) PLT ska sätta mål senast 2021 för en minskad klimatpåverkan. Drivning och transporter inom det egna skogsbruket ska sträva mot energieffektiva system och klimatneutrala bränslen.
6.7. (skog) PLT ska i sitt bruk sträva efter att tillvarata den brukade skogsmarkens produktionspotential för ökad klimatnytta.
7. Klimatanpassning och krisberedskap
Målområdet hade inte specifika etappmål i färdplanens första etapp.

Måluppfyllelse etappmål

I detta avsnitt presenteras etappmålen uppdelade på sina målområden, med en bedömning av huruvida målen uppnåtts under etappen och statistik och övriga uppgifter om aktiviteter som ligger till grund för bedömningen. En beskrivning av uppföljningsmetoderna finns i bilaga 2.

1. Kyrkans uppdrag

Under första etappen har stort intresse visats för klimatfrågor inom målområde Kyrkans uppdrag. Fyra av sex etappmål bedöms ha nåtts under etappen och två etappmål har nästan nåtts. Flera olika material, verktyg och samtalsunderlag har tagits fram och använts. Projektet Pilgrims walk for Future har mobiliserat många människor i alla stift, och anslutit till internationella ekumeniska vandringar vilket lett till stor medial uppmärksamhet. Fortsatt mobilisering av liknande slag som ger utrymme för reflektion kring Ett biskopsbrev om klimatet, andakt i Skapelsetid kan vara värdefullt för att engagera såväl frivilliga, förtroendevalda, medlemmar och icke-medlemmar framgent.

1.1. TILL 2023 KOMMER VARJE STIFT, MED UTGÅNGSPUNKT I "ETT BISKOPSBREV OM KLIMATET", GENOMFÖRA SAMTAL OM KLIMATKRISENS ANDLIGA OCH EXISTENTIELLA ASPEKTER MED IDEELLA, FÖRTROENDEVALDA, ANSTÄLLDA, OCH MÄNNISKOR VI MÖTER OCH VERKAR TILLSAMMANS MED

Målet nåddes

Alla stift och en del församlingar har under första etappen genomfört sådana samtal som etappmålet avser. En del av dessa samtal har skett inom ramen för ett drygt tiotal projekt som har finansierats av färdplanen.

Alla stift har uppgett i sina statusrapporter att de någon gång under första etappen har genomfört samtal om klimatkrisens andliga och existentiella aspekter med ideella, förtroendevalda, anställda och människor de möter och verkar tillsammans med.

I 2021 års Kyrkbuss uppgav 36 procent av kyrkoherdarna att församlingen genomfört samtal om skapelseansvaret utifrån Ett biskopsbrev om klimatet, till exempel i församlingen, vid gudstjänst, inom arbetslaget, med förtroendevalda eller ideella (svarsfrekvens var 56 procent). I Kyrkbussen för 2023 uppgav 35 procent av kyrkoherdarna att samtal genomförts (svarsfrekvens var 55 procent). Det framgår inte huruvida det var andra församlingar 2023 än 2021 som genomförde samtalen, och därmed inte hur stor andel församlingar och pastorat som totalt under etappen har genomfört dessa samtal.

Under etappen genomfördes elva projekt finansierade av färdplanen, där fokus var på samtal om klimatkrisens andliga och existentiella aspekter. Projektet "Ekoteologi i församling" har tagit fram en modell för mötesplatser i hela Svenska kyrkan för reflektion kring klimatkrisens andliga och existentiella aspekter, och flera träffar har hållits under första etappen. Projektet "Hur skapar vi fred med jorden" har tagit fram ett studiecirkelmateriale som har fokus på att frigöra handlingskraft i församling för arbetet för en hållbar värld, där vi lever i fred med varandra och hela skapelsen. Drygt 60 samtalsledare har utbildats och drygt 20 studiecirkel genomförts i flertalet stift. Genom fokus på teologiska och existentiella samtal i kombination med handling, har studiecirkeln lett till en fördjupad förståelse för människans roll och ansvar i hållbarhetsarbete. 30 klimatambassadörer från alla stift har utbildats i första etappen där utgångspunkten har varit färdplanen och Ett biskopsbrev om klimatet. Klimatambassadörerna har sedan genomfört aktiviteter och varit samtalsledare i sina lokala kontexter. Svenska kyrkan har medverkat, med representation från Biskopsmötet, Act Svenska kyrkan, Ageravolontärer/Svenska Kyrkans Unga, samt representanter från globala partner, vid FN:s klimattoppmöten. Tillsammans med de globala allianserna Kyrkornas världsråd, Lutherska världsförbundet och ACT-alliansen har dialog bedrivits för att stärka klimaträttsliga beslut med globala och svenska beslutsfattare.

1.2. TILL 2023 KOMMER METODER/MATERIAL/UTBILDNING/STÖD FÖR DJUPARE INTEGRERING AV KLIMATFRÅGAN SÅ ATT FÖRSAMLINGARS KONFIRMANDARBETE, GUDSTJÄNST, BÖN, SAMTAL OCH SÅNG KAN VARA KLARA UTTRYCK FÖR DET HOPP SOM KAN VÄXA TILL KRAFT OCH ENGAGEMANG FÖR SKAPELSENS FRAMTID

Målet nåddes nästan

Ett flertal material, utbildningar och samtalsmaterial togs fram under första etappen. Åtminstone 250 församlingar och pastorat har arbetat med gudstjänster på temat människans ansvar för skapelsen och har integrerat temat i konfirmandundervisningen. Ett flertal projekt har genomförts i färdplanens första etapp.

Flertalet material och samtalsmaterial har tagits fram under första etappen. I statusrapportering har samtliga stift uppgett att de arbetat med att integrera klimatfrågan i konfirmandarbete, gudstjänster, bön, samtal och sång. Samtliga stift har även genomfört församlingsbesök, majoriteten har sammankallat grupper/nätverk i församlingar och genomfört utbildningar i klimatfrågan under etappen.

I Kyrkbussen 2021 uppgav 69 procent av kyrkoherdarna att församlingen arbetar med gudstjänster på temat ”Människans ansvar för skapelsen”, 82 procent att klimatfrågan varit del av konfirmandundervisningen, och 88 procent att klimatfrågan varit del av samtal som uppstått under konfirmationsläsningen (svarsfrekvens var cirka 55 procent). I 2023 års Kyrkbuss uppgav 71 procent av kyrkoherdarna att de genomfört gudstjänster på temat ”Människans ansvar för skapelsen”, 76 procent att klimatfrågan varit del av konfirmandundervisning, 87 procent att klimatfrågan varit del av samtal som uppstått under konfirmationsläsningen, 72 procent att de integrerat klimatfrågan i undervisning, och 55 procent av de bedrivit diakonalt arbete som berör ansvar för skapelsen (svarsfrekvens var cirka 55 procent).

Under etappen har 17 projekt genomförts som adresserar detta mål och som har resulterat i ett flertal material och utbildningsstöd och metoder. Till exempel inspirations- och samtalsmaterial kopplat till körverket ”Tellus – den sårbara skönheten”. Projektet har skapat ett körverk med klimattema utifrån skapelsens sju dagar som utgångspunkt för barnkör, vuxenkör och instrument. Texter har skrivits som vill ge mod att se faran och kraft att försvara livet. Projektet har använt sig av musiken för att bidra med kraft för inre och yttre omställning i syfte att minska Svenska kyrkans klimatpåverkan och bidra till en hållbar värld med klimaträttvisa. Barn har varit delaktiga i framtagandet av samtalsmaterialet till körverket. En positiv effekt har varit att körsångare i stiftens församlingar, såväl barn som vuxna, har fått möjlighet att närma sig klimatfrågan genom att sjunga texter som på olika sätt har berört dem själva men också de som har lyssnat till musiken och texten. När vi sjunger eller på annat sätt gestaltar hur sårbar vår jord är kan ett hopp tändas att tillsammans kan vi förändra

och förändras. Inspirationsmaterialet har integrerats i konfirmandarbete och i samtalsgrupper kring existentiella/andliga frågor och har inspirerat till samtal om klimatet och kristen tro. Att tala om betydelsen av att vi tillsammans är en kraft till förändring, att människan är en del av skapelsen men också medskapare av densamma och att sjunga tillsammans har gett en extra dimension och stärkt hoppet ytterligare.

Samtalsmaterialet "Meningen med mig" riktar sig till unga, 13-19 år, och innehåller frågor om klimat och existentiell oro för att stärka ungas identitet och psykiska hälsa.

Gudstjänstmaterial och andakter med skapelsen i fokus har tagits fram och använts i flera stift under etappen.

Dessa insatser innebär dock inte att klimatfrågan är helt integrerad i den grundläggande uppgiften i majoriteten av församlingar och pastorat. Därav bedömningen att målet nästan uppnåddes, snarare än uppnåddes.

1.3. TILL 2023 KOMMER ETT ARBETE FÖR ATT FÖRDJUPA SAMARBETET MELLAN KLIMAT OCH PILGRIMSRARBETET SKE, T.EX I FORM AV FRAMTAGANDE AV MATERIAL, FORMER FÖR VANDRING SAMT FORMER FÖR REFLEKTION/RETREAT

Målet nåddes

Samtliga stift och flera församlingar har arbetat för att integrera klimat i sin pilgrimsverksamhet. Pilgrims walk for future är ett initiativ inom ramen för färdplanen som har tagit fram samtalsmaterial, former för långa/korta, stora/mindre klimatvandringar. Fler än 300 pilgrimsvandringar för klimatet har genomförts i alla stift, med över 10 000 vandrare. Pilgrims walk for future har också rönt medial uppmärksamhet.

Alla tretton stift uppger i statusrapportering att de har arbetat för att integrera klimat i sitt pilgrimsarbete under första etappen. I Kyrkbussen 2021 uppgav 70 procent av kyrkoherdarna att de arrangerat pilgrimsvandringar och 27 procent uppger att de haft inslag av klimat i dessa. I 2023 år Kyrkbuss uppgav 29 procent av kyrkoherdarna att de integrerat klimatfrågan i pilgrimsverksamheten (70 procent av de svarande hade arrangerat pilgrimsvandringar under året).

Tre projekt har genomförts under första etappen som berör detta mål. Projektet "Pilgrims walk for future" inleddes 2021 och har pågått under hela etappen. Projektet har varit en katalysator för flera församlingar att genomföra pilgrimsvandringar för klimatet. Inom ramen för projektet har samtalsmaterial, former för långa/korta, stora/mindre klimatvandringar tagits fram och spridits på webbsidan walkforfuture.se. Fler än 300 pilgrimsvandringar för klimatet har genomförts under etappen i alla stift med över 10 000 vandrare.

Under 2021 genomfördes en pilgrimsvandring från Vadstena i Sverige till klimatmötet i Glasgow, Skottland. Under sexton veckor gick dagsvandrare tillsammans knappt 200 mil för klimatet. Antalet dagsvandrare varierade från en person till åttio-nittio (framför allt i Holland). I Sverige var det ofta mellan tio och tjugo som deltog i dagsvandringarna. Samtidigt genomfördes ett stort antal lokala/regionala vandringar på olika ställen runt om i Sverige. Från Luleå i norr till Malmö i söder. Vandringarna genomfördes trots covidrestriktioner, men flera anpassningar fick göras på grund av pandemin, bland annat begränsades antalet vandrare. Det mediala genomslaget för den långa vandringen blev mycket stort och bidrog till att synliggöra Svenska kyrkan i klimatfrågan.

Det genomgående temat för alla klimatvandringarna har varit att det finns hopp, att det är möjligt att klara klimatkrisen om alla bidrar utifrån sina förutsättningar, och att det finns många goda exempel som redan nu gör skillnad.

Efter att den långa vandringen hade genomförts så skapade klimat- och pilgrimshandläggare i flera stift ett nätverk för att tillsammans mobilisera och hitta en väg vidare för Pilgrims walk for future. Detta resulterade i en fortsättning under hela första etappen av att sprida material och tips via sidan walkforfuture.se, samt arrangerandet av årligen återkommande vandringar kopplade till det ekumeniska initiativet Skapelsetid. Samarbete med Sensus, Equmeniakyrkan, WWF och SKR fortsatte. Det lokala engagemanget för Pilgrims walk for future har fortsatt att öka under etappen. Flera lokala församlingar har även arrangerat flera dagars vandringar på egen hand. Ett exempel är Svenska kyrkan i Jönköping som tillsammans med Samverkan Vättern Runt arrangerade en egen månadslång Walk for future-vandring runt Vättern.

Pilgrims walk for future har starkt bidragit till ett fördjupat samarbete mellan klimat och pilgrimsarbetet inom Svenska kyrkan. Projektet har även knutit ihop klimatarbete lokalt med arbetet för klimaträttvisa globalt.

I projektet ”Sång- och gång” som inorporerades i Pilgrims walk for future under 2023, anlätades en folkmusiker som fick i ansvar att skriva ny musik (inspirerad av heliga Birgittas texter med kopplingar till det ”enkla, hållbara livet”) att ha med på vandringar. Flera konserter finns inspelade och ligger på Youtube. Konserten på festivalen Urkult spelades in av Sveriges Radio och sändes vid två tillfällen under hösten 2023.

Projektet ”Klimatstigar” är en upptäcktsresa genom naturen riktad till framförallt barn. På stigen finns klimatängeln Pax och biet Pollinis som guider. Under vandringarna finns information om klimat och miljö och människans roll som medskapare i skapelsen. Barnen

har uppmuntrats att lösa olika uppgifter, leta efter speciella saker i naturen och utforska sina egna klimatkänslor. Syftet med Klimatstigar har varit att sprida kunskap och hopp och att få fler att vara med och bidra till en mer klimatvänlig framtid.

1.4. TILL 2023 SKA "SKAPELSETID (SEASON OF CREATION)", EN TID FÖR BÖN OCH HANDLING FÖR SKAPELSEN, FIRAD AV KYRKOR ÖVER HELA VÄRLDEN, VARA KÄND OCH FIRAD INOM SVENSKA KYRKANS FÖRSAMLINGAR OCH PASTORAT

Målet nåddes nästan

I början av första etappen var Skapelsetid tämligen okänt inom Svenska kyrkan. Under första etappen har nästan alla stift och flera församlingar uppmärksammat Skapelsetid i gudstjänst, andakter, och barn- och ungdomsverksamhet. Skapelsetid är därför betydligt mer känt och firat vid etappens slut, men är inte allmänt känt och firat bland församlingar och pastorat. Några projekt inom färdplanens första etapp har adresserat målet.

Tolv av tretton stift har uppgett i statusrapport att de har uppmärksammat Skapelsetid i gudstjänst, andakter och i barn- och ungdomsverksamhet under första etappen.

I Kyrkbussen 2021 uppgav cirka 20 procent av kyrkoherdarna att församlingen uppmärksammat Skapelsetid. 2023 var siffran 30 procent (svarsfrekvens 55 procent).

Under 2021 genomfördes ett projekt som tog fram gudstjänstmaterial och andaktsmaterial anpassat till att uppmärksamma Skapelsetid inom Svenska kyrkan. Det har skapats en gudstjänstordning som kan användas för en temagudstjänst om miljö och klimat under Skapelsetid. Vidare har över femtio andakter har tagits fram av studenter vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut våren 2021. I flera stift har beslut fattats om att frångå kravet att huvudgudstjänst ska firas enligt handboksalternativ under Skapelsetid för att möjliggöra för församlingar att fira Skapelsetidsmessa som huvudgudstjänst. Inom ramen för projektet Pilgrims walk for future arrangerades pilgrimsvandringar för klimatet första lördagen i september både 2022 och 2023 på flera platser i landet för att uppmärksamma Skapelsetid.

2021 arrangerades en digital mässa på stiftsgården i Vårdsnäs för att inleda firandet av Skapelsetid samt en avslutande mässa i Västerås. Den nationella nivån och stiftens klimathandläggare har återkommande informerat i olika kanaler om Skapelsetid. 2023 arrangerades en digital kick-off inför Skapelsetid där deltagare från varje stift hade möjlighet att delta. Drygt 40 aktiviteter under Skapelsetid 2023 har registrerats i Svenska kyrkans kalender av församlingar och pastorat i åtta stift.

Skapelsetid är mer känt nu inom Svenska kyrkan än innan första etappen startade. Det är fler församlingar som firar och uppmärksammar Skapelsetid men det bedöms inte vara allmänt känt och firas inte i alla församlingar och pastorat i alla stift.

1.5. SVENSKA KYRKANS KLIMATARBETE FÖRDJUPAS OCH INTEGRERAS I ARBETET INOM KYRKORNAS VÄRLDSRÅD, LUTHERSKA VÄRLDSFÖRBUNDET, EUROPEISK FORA SAMT SVERIGES KRISTNA RÅD. SPECIELLT FÖRDJUPAS ARBETET KRING "SKAPELSETID", PILGRIMSVANDRINGAR I ANSLUTNING TILL VIKTIGA KLIMATMÖTEN, SOM VERKTYG FÖR MOBILISERING OCH BÖN, SAMT SAMARBETEN MED VÅRA EUROPEISKA SYSTERKYRKOR KRING EUROPAS KLIMATUTMANINGAR

Målet nåddes

I samband med FN:s klimattoppmöte i Glasgow, Skottland 2021 genomförde Pilgrims Walk for future en lång vandring från Sverige, via den europeiska kontinenten till Glasgow. Vandringen genomfördes delvis i ekumeniska samarbeten i Europa. Flera stift deltog i någon del av vandringen, som kulminerade i en gemensam aktion där människor från flera trostraditioner höjde sina röster för klimat och klimaträttvisa. Under första etappen fick Svenska kyrkan observatörsstatus till FN:s klimattoppmöten och har där fördjupat samverkan med globala ekumeniska allianser för att lyfta frågor om klimaträttvisa i förhandlingarna.

Nio stift uppger i statusrapporter att de har samverkat ekumeniskt i Sverige och/eller Europa i klimatfrågan under första etappen. Flera stift uppger att den långa pilgrimsvandringen till FN:s klimattoppmöte i Glasgow, Skottland 2021 inneburit en fördjupad ekumenisk samverkan. Nio stift uppger även i statusrapport för 2023 att de har integrerat klimatfrågan i sitt internationella arbete.

Den 2 november 2021 samlades människor från flera trostraditioner i St George's Tron Church i Glasgow. I en gemensam manifestation lyftes trosbaserade aktörers röst för klimatet och klimaträttvisa. I anslutning till mötet lämnades även Act Svenska kyrkans 13 151 namnunderskrifter, som en del i en större kampanj inom ACT-alliansen för klimaträttvisa, in. Totalt överlämnades cirka 150 000 underskrifter, insamlade av trosbaserade aktörer från hela världen, med krav till beslutsfattarna på FN:s klimattoppmöte (COP26).

Svenska kyrkan har funnits med i flera globala, europeiska och nationella sammanhang under första etappen för att stärka klimatarbetet inom dessa. Se exempel på detta nedan.

FN:s klimattoppmöte

FN:s klimattoppmöte är ett årligen återkommande möte där världens länder som undertecknat FN:s klimatkonvention UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) och Parisavtalet träffas för att komma överens om åtgärder, ambitioner och gemensamt utvärdera de åtaganden som görs. Svenska kyrkan har sedan 2021 en godkänd permanent observatörsstatus under FN:s klimatorgan, UNFCCC. Observatörsstatus innebär att Svenska kyrkan kan delta på plats för att följa förhandlingarna och dokumentera hur länders representanter agerar och vad de säger.

De globala ekumeniska allianserna, Kyrkornas världsråd, Lutherska världsförbundet och ACT-alliansen, har uppmärksammat klimatförändringarna och dess förödande konsekvenser under lång tid och har deltagit och bidragit med sina perspektiv i samband med internationella miljö- och klimattoppmöten. Svenska kyrkan är en del av dessa allianser under FN:s klimattoppmöten och samarbetet har fördjupats sedan Svenska kyrkan fick sin observatörsstatus.

Kyrkornas världsråd (KV)

Under KV:s generalförsamling 2022 antogs bland annat uttalandet ”[The Living Planet – Seeking a Just and Sustainable Global Community](#)” där Svenska kyrkans delegation bland annat bidrog till att få igenom en skrivning om nollprocentmål för KV:s klimatavtryck till år 2030, i stället för år 2040 som i det ursprungliga förslaget. Detta lär få stora konsekvenser för KV:s sätt att arbeta under den närmaste perioden. Svenska kyrkan hade bland annat ett par unga delegater på plats under generalförsamlingen, en av dessa talade om klimatkrisen i relation till urfolks rättigheter under en tematisk session i plenum. 2023 valdes en person i Svenska kyrkan till en av delegaterna i KV:s kommission för klimaträttvisa.

Lutherska världsförbundet (LVF)

Under LVF:s generalförsamling 2023 beslutades det om åtaganden för att i den egna verksamheten ta itu med klimatförändringarna till stöd för drabbade samhällen. Beslut fattades om att arbetet med att väcka opinion ska stärkas och att kampanjer för klimaträttvisa ska genomföras, det efterlystes ökat skydd av miljöförvarare och vikten av ekoteologi underströks i det fortsatta arbetet. LVF:s medlemmar uppmanades att sträva efter koldioxidneutralitet till 2030. Svenska kyrkans delegation i generalförsamlingen var starka förespråkare för denna resolution. Detta gav en stark grund för möjligheter för klimat- och miljösamarbete inom den lutherska troskyrkogemenskapen och dess 77 miljoner medlemmar.

European Christian Environmental Network (ECEN)

Svenska kyrkan deltog i generalförsamling i Roskilde 2022. ECEN involverar även katolska kyrkan samt minoritetskyrkor från Östeuropa som annars inte är med i KV och LVF. Diskussionsdokumentet "Every Part of Creation Matters" utgjorde ramarna för generalförsamlingen. De två delarna av artikeln, "A Relational Eco-Theology" och "From a European Green Deal to a Green Economy" formade diskussionerna.

Nordic Green Ecumenical Network

Består av representanter från respektive lands kristna råd, samt motsvarande organisationer som Act Svenska kyrkan, som i Norge och Danmark är egna org. Svenska kyrkan har deltagit i möten under 2023.

Sveriges kristna råd (SKR):

Svenska kyrkan har, och har haft under hela första etappen, representation i Arbetsgruppen för klimat och hållbar utveckling inom SKR. Arbetsgruppen verkar för ett hållbart samhälle vad gäller klimat och delar erfarenheter av sitt arbete och samordnar insatser när det är lämpligt. Bland annat runt Skapelsetid. En arbetsgrupp inom SKR har skapat sidan skapelsetid.nu, som fortsätter att vara samlingspunkt för material till församlingar som vill uppmärksamma Skapelsetid i Sverige.

1.6. 2023 SKA ACT SVENSKA KYRKAN HA SÄKERSTÄLLT ATT RISKER FÖR MILJÖN OCH NEGATIV KLIMATPÅVERKAN MINIMERAS GENOM ATT RISKER KARTLAGTS OCH HANDLINGSPLANER ARBETATS FRAM FÖR ATT ÖKA BERÖRDA SAMHÄLLENS KLIMATANPASSNING OCH MOTSTÅNDSKRAFT. PÅVERKANSARBETET FÖR KIMATRÄTTVISA SKA HA STÄRKTS, I SAMARBETE MED ACT SVENSKA KYRKANS GLOBALA NÄTVERK OCH DE SAMHÄLLEN/GRUPPER SOM REDAN IDAG LEVER MED STÖRST RISK OCH UTSATTHET

Målet nåddes

Act Svenska kyrkan har utvecklat sitt arbete inom klimat och miljö under första etappen av färdplanen. De har säkrat upp miljö- och klimatriskhanteringen, och åter inkluderat klimaträttvisa som fokusområde för policydialog för att kunna bidra ännu mer positivt.

Act Svenska kyrkan har stärkt sitt arbete inom klimat och miljö under första etappen av färdplanen. Miljö- och klimatstödet har utvecklats genom ett mer systematiskt främjande och hanterande av risker i programstödet till partner. En baslinjestudie för att kartlägga partners risker, främjande insatser och behov i relation till miljö- och klimatperspektiv har genomförts under 2019-2020 av samtliga landprogram. Med utgångspunkt från baslinjestudiens resultat och rekommendationer har förslag till handlingsplaner tagits fram.

Miljö- och klimatperspektiv har också tydligare lyfts fram i folkbildning och kampanjer. Klimaträttvisa har återigen fastslagits som ett prioriterat fokusområde för global policydialog. Act Svenska kyrkan ingår i Utrikesdepartementets referensgrupp för Gröna klimatfonden samt Energimyndighetens referensgrupp för Artikel 6 om utsläppshandel.

1 januari 2022 inleddes Act Svenska kyrkans nya strategiperiod. Den nya strategin har tydligare mål för en utveckling inom planetens gränser, för att främja en för klimatet och miljön hållbar utveckling, jämfört med tidigare. Som del av revisionen av regionprogrammen under den nya strategiperioden har det genomförts risk- och kapacitetsanalyser, där miljö- och klimatperspektiv ingår som tydliga analysområden samt följt upp dessa i planer för partners kapacitetsstärkning och insatser för den nya strategiperioden.

Som ett led i att stärka ett mer systematiskt miljö- och klimatarbete med syfte att minimera risker och bidra till en positiv påverkan så fattades beslutet i oktober 2022 att underteckna Chartern för miljö och klimat för humanitära aktörer som Röda kors-rörelsen tagit fram. Med stöd av Charterns sju åtgärdsområden har sedan ett tydligare resultatramverk för Act Svenska kyrkans miljö- och klimatarbete tagits fram under 2023.

Att medvetenheten om miljö och klimat har ökat påtagligt bland medarbetare visar sig bland annat i det ökade antalet genomförda klimat- och miljöinsatser i Act Svenska kyrkans årsrapport för 2023. Ökningen är signifikant jämfört med tidigare år, där insatser redovisas relaterat till kapacitetsstärkning i ekologiskt hållbara och klimatanpassade jordbruksmetoder samt hållbara jordbruksförsörjningsinsatser. Insatser som i flera fall kan tjäna som goda exempel i verksamheten framöver. I december 2023 lanserade den globala ACT-alliansen en digital lärplattform för att främja erfarenhetsutbyten om klimatprogrammering, för att dela studier, beprövade metoder och god praxis. Plattformen förväntas bidra till ökad kapacitet för ACT-alliansens medlemmar, inklusive Act Svenska kyrkans partner och även anställda framöver.

I samverkan med de globala ekumeniska allianserna har Act Svenska kyrkan deltagit på de FN-ledda globala klimatförhandlingarna. Där de i samverkan med de globala ekumeniska allianserna var viktiga påverkansröster för att driva på beslut om finansiering för förluster och skador i klimatsårbara länder, för ökat jämställt deltagande och utfasning av fossila bränslen för att uppnå Parisavtalets mål.

2. Energianvändning i byggnader

Under första etappen genomfördes många projekt kopplade till målområdet, men trots det nåddes endast ett av de fyra etappmålen nästan och de övriga tre etappmål nåddes inte. En anledning är att det inte har genomförts tillräckligt många konkreta energiåtgärder och att vissa av dessa åtgärder genomförts under senare delen av etappen och därför ännu inte gett fullt utslag i statistiken. Under etappen startades Energiforum som är ett digitalt Team med kunskapsmaterial, information om webinarier och möjlighet att utbyta kunskap och erfarenhet. Vid etappens slut fanns över 400 medlemmar, varav huvuddelen från församlingar och pastorat, och Energiforum är nu en starkt grund när energiarbetet fortsätter i andra etappen.

2.1. ENERGIANVÄNDNINGEN MINSKA MED 10 PROCENT. BASÅR 2017

Målet nåddes nästan

Energianvändningen minskade med sex procent mot basåret 2017 (som låg tre år innan etappens start). Det är möjligt att en större indelningsändring i ett stift runt tiden för basåret har lett till vissa felkällor i statistiken och att energibesparingen, och därmed måluppfyllelsen, i verkligheten är något större. Flera projekt och utbildningsinsatser har genomförts under etappen, varav en del praktiska åtgärder startade i slutet av etappen, exempelvis den aktiva driftningen av undercentraler i “våga skruva”-projekten. Vissa projekt förväntas därför få genomslag i energistatistiken även i början av nästa etapp.

Vid avslut av första etappen var energianvändningen sex procent lägre än vid basåret 2017, och minskningen i absoluta tal var 30 920 MWh. Energislag som har ingått i uppföljning av församlingar och pastorat är köpt el, egenproducerad el (del i vindkraft/solceller, helägt vindkraft/solceller), fjärrvärme, fossila bränslen (pellets/eldningsolja/naturgas/biogas/bioolja/gasol) och fossilfria bränslen (HVO/RME). I diagram 1 syns tydligt att el och fjärrvärme stått för majoriteten av energianvändningen genom hela etappen. Men det ska tilläggas att el till de laddplatser som finns i vissa församlingar och pastorat även ingår i redovisad energianvändning, detta eftersom det inte finns någon undermätning för dessa.

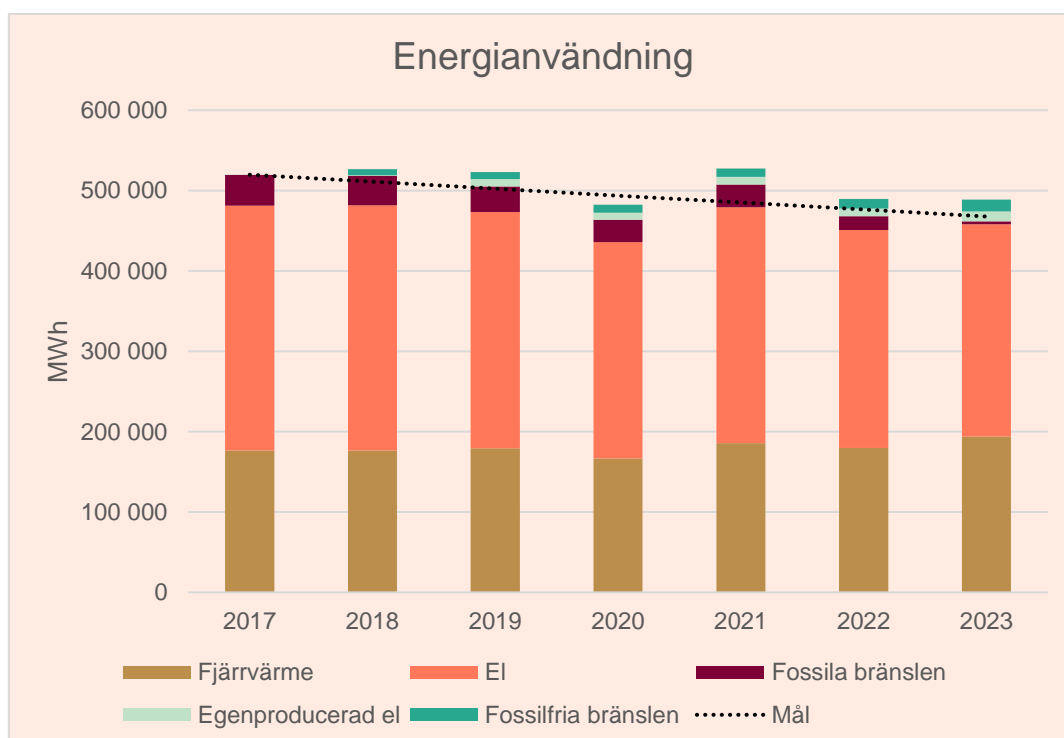

Diagram 1. Energianvändning per år för församlingar och pastorat inom Svenska kyrkans samtliga stift.

Även om målet inte nåddes för Svenska kyrkan på övergripande nivå var det tre stift som enskilt hade en minskning som var större än 10 procent, vilket var Växjö (-11 procent), Visby

(-13 procent) och Lund (-17 procent). Det var även tre stift som hade en ökning av energianvändningen jämfört med basåret 2017, nämligen Strängnäs (+ 1 procent), Uppsala (+ 3 procent) och Göteborg (+ 4 procent) vilket delvis kan kopplas till felaktigheter i dataunderlag och inte en verklig ökning. Att stiftet haft olika utgångslägen då man hade kommit olika långt i sitt arbete med energiminskningen när basåret sattes bör man också ha i åtanke när stiftet jämförs sinsemellan. Ingen direkt koppling mellan procentuell energiminskning och församlings-/pastoratsstorlek kunde göras, utan de som minskat mest och minst återfinns i alla storlekssegment vilket framgår i diagram 2 nedan.

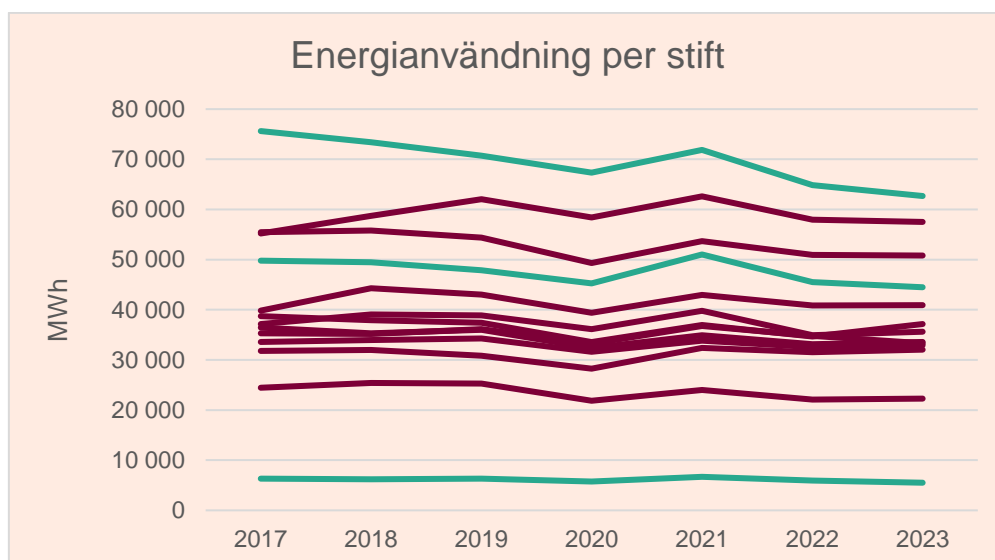

Diagram 2. Energianvändning per år för Svenska kyrkan, där varje linje representerar ett av de 13 stift. Grön linje visar stift som minskat energianvändningen med minst 10 procent under etappen.

Under Etapp 1 har det genomförts ett flertal energiprojekt för att minska energianvändningen inom Svenska kyrkan. Utbildningsinsatser som webinarier, praktiska utbildningar och erfarenhetsutbyte har genomförts liksom konkreta energiåtgärder. Alla 13 stift har uppgett att de under etappen genomfört insatser rörande energianvändning och/eller egenproduktion av förnybar el. Ett projekt som genomförts i fem stift är det så kallade "Våga skruva-projektet", som syftar till en aktiv underhållsdrift av undercentraler och reglersystem i församlingars och pastorats fastigheter. Exempelvis deltog 30 procent av församlingar och pastorat i "Våga skruva" vid genomförandet i Lunds stift. Ungefär hälften av dem fortsatte även med utbildningens andra del som bestod av platsbesök med praktisk utbildning. Den här typen av projekt är en viktig del i minskningen av energianvändningen då församlingar och pastorat kan kapa icke nödvändig energianvändning genom att ta kontroll över sina fastigheter, och det utan en större investering vilket gör att det är något som alla församlingar och pastorat kan jobba med. Ytterligare hjälp som har tagits fram under etappen är ett

energiutredningsverktyg som fungerar som stöd i kartläggning av energieffektiviseringsmöjligheter hos församlingar och pastorat. I energiutredningsverktyget hanteras sådant som kan göras internt, som att se över tätningslistor kring fönster, isolering av varmvattenrör, rumstemperaturer och belysning. Men även mer byggtekniska kontroller och åtgärder som kräver en extern part, som isolering av vind, fönsterbyte, värmeåtervinning på frånluft eller konvertering av direktverkande el eller oljepannor. Under hela etappen har ett stort fokus lagts på ökad kunskapsöverföring inom energiområdet mellan stiftet, särskilt genom Sakkunniga energigruppen inom Svenska kyrkan. Ett av alla webinarium de har anordnat är "Temperatursänkning i kyrkor", där tekniska, energimässiga och antikvariska aspekter av temperatursänkning lyftes, vilket också inkluderade praktiska erfarenheter kring hur en temperatursänkning lämpligen genomförs. Totalt deltog strax under 300 deltagare i detta webinarium. Även energiprojekt i samarbete med externa aktörer har genomförts som "Kyrkan som flexibel resurs i framtidens elsystem" vilket drivits av Karlstads stift i samarbete med Energimyndigheten och är en uppväxling av det inomkyrkliga batteriprojektet.

Som resultat av det arbete som pågått under etappen har energianvändningen minskat, även om minskningen inte varit linjär. Den större minskningen 2020 kan delvis kopplas till covid-19-pandemin och den medföljande nedstängningen av kyrkans fysiska verksamhet. Att veta vad ökningen 2021 över 2019 års värden beror på är svårt att säga då det inte finns tillräckligt nedbrutna data för att kunna göra djupare analyser. Att det inte varit möjligt att följa energianvändning på enskilda fastigheter och att vissa församlingar och pastorat inte tidigare jobbat med energiuppföljning var något som även uppmärksammades under etappen som något Svenska kyrkan behöver bli bättre på. Det bör noteras att många av de åtgärder som har genomförts under 2023 kommer att synas först i 2024 års siffror varför siffrorna troligtvis kommer att fortsätta sjunka. Det har även genomförts många projekten som kräver injustering av värmesystemet och även här kan det ta ytterligare ett år för att nå energiåtgärdens fulla potentialen, då man behöver hitta rätt balans i systemet. I och med att det är den faktiska mängden energi som mäts, det vill säga att den inte har korrigerats för att avspegla ett normalår (vädermässigt), kan energianvändningen också påverkas av det som ligger utanför Svenska kyrkans kontroll. En varm vinter går det åt mindre energi till uppvärmning och en kall vinter går det åt mer. Till exempel var månaden november 2023 den kallast på många håll i landet sedan år 2010. Slutligen så ska nämnas att en extra bonus för församlingar och pastorat som jobbat med att minska sin energianvändning, utöver de stora miljömässiga vinsterna för planeten, även fått minskade energikostnader.

2.2. ELDNINGSSOLJA OCH FOSSIL NATURGAS I PRINCIP VARA UTFASADE

Målet nåddes ej

Inköpen av eldningsolja och naturgas har minskat med ca 60 procent sedan basår 2017. Minskningen är i stort sett linjär, förutom mellan pandemiåren 2020 och 2021. Minskningstakten har inte varit tillräckligt hög för att målet skulle nås. Andra halvan av etappen har församlingar och pastorat kunnat få incitamentsbidrag för utfasning av eldningsolja och naturgas. Under etappen gjordes 45 konverteringar med hjälp av bidraget.

Total användning av eldningsolja och fossil naturgas har minskat från 26 253 MWh (2017) till 10 387 MWh (2023), vilket motsvarar en minskning med 60 procent. Minskningen har varit linjär från 2017 till 2023, med undantag från en plåtå 2020-2021 där förbrukningen av eldningsolja och fossil naturgas låg kvar på samma nivåer. Uppdelat på byggnader och krematorier var minskningen av köpta fossila bränslen 57 procent respektive 65 procent, och knappt vart fjärde krematorium använder idag fossilt bränsle. Det finns ingen mätning av använd kWh utan statistik har baserats på kubikmeter köpt bränsle som omvandlats med värmefaktor. Då inköp ofta sker för fler än en månad åt gången kan inköp kring årsskiftet i statistiken redovisas på annat år än där det faktiskt använts.

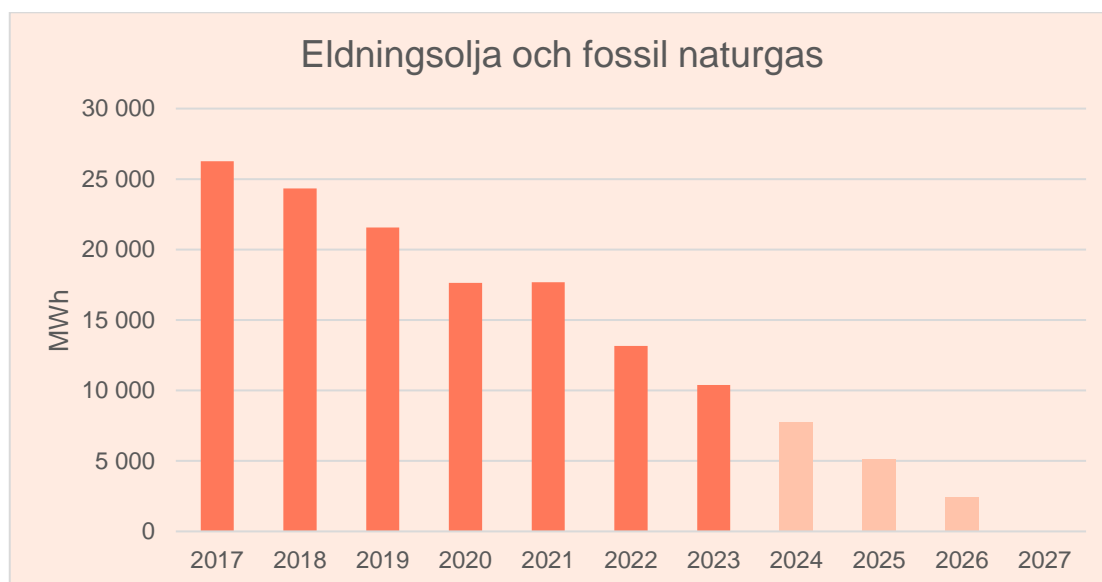

Diagram 3. Antal MWh eldningsolja och fossil naturgas per år, samt uppskattad användning år 2024-2027 om reduceringstakten är densamma som under Etapp 1.

För att öka på utfasningstakten och ge incitament för församlingar och pastorat att minska sitt behov av fossila bränslen kopplat till uppvärmning har projektet ”Utfasning av fossileldade oljepannor” genomförts under etappen. Församlingar och pastorat har från januari 2022 kunnat söka ekonomiskt stöd för att ersätta fossileldad oljepanna med fossilfritt alternativ, de har då fått ett ekonomiskt stöd motsvarande 25 procent av totala kostnaden för åtgärden med

ett tak på 50 000 kronor per anläggning. Under etappen beviljades stöd till 58 konverteringar, varav 45 utfördes under etappen. Efter etappavslut kommer ytterligare 11 konverteringar genomföras och de sista två har meddelat att det inte kommer gå vidare med projektet. Under Etapp 2 kommer möjligheten att söka ekonomiskt bidrag för utfasning av oljepannor finnas kvar då det fortsatt är prioriterat att komma i mål med utfasningen. Om samma reduceringstakt antas så kommer eldningsolja och fossil naturgas vara urfasade under 2027, vilket även illustreras i diagram 3. En svårighet vissa församlingar och pastorat stött på under Etapp 1 är de lokala begränsningar som finns på vissa håll i landet. Som exempel kan nämnas Öland och Gotland där möjligheten inte finns att borra för bergvärme och de därmed har haft svårt att hitta ett passande alternativ med ekonomisk bärighet för sina stora oljepannor. Leveranser av komponenter till alternativa uppvärmningssystem påverkades också i globala leverantörskedjor på grund av pandemin, vilket till viss del påverkat utfasningstakten av oljepannorna. Lite större investeringar kopplade till uppvärmning tar också generellt tid att se effekterna av eftersom de behöver invänta budgetprocesser, först därefter kan köpas in/handlas upp, installeras och effekten kanske först syns i statistiken efter minst en uppvärmningssäsong. En positiv bieffekt av projektet har varit att församlingar och pastorat fått en bättre koll på sitt pannbestånd, då de tidigare i fastighetsregistret endast hade de pannor som var primära energikällor och ej de pannor som användes som spetsvärme.

2.3. ALLA ENHETER HA GJORT AKTIVA VAL AV FÖRNYBAR EL OCH FJÄRRVÄRME, DÄR SÅ ÄR MÖJLIGT.

Målet nåddes ej

Nivåerna på aktiva val av förnybar el och fjärrvärme har varit relativt konstanta under etappen, betydligt under målnivån. För att bidra till måluppfyllelsen har ramavtal för förnybar el tagits fram och information om detta har getts i webinarier.

Andelen församlingar och pastorat som har gjort ett aktivt val av förnybar el och förnybar fjärrvärme har legat på ungefär samma nivå genom hela etappen, se diagram 4. Vid utgången av 2023 hade 74 procent gjort ett aktivt val av ”Ursprungsmärkt Förnybar el” alternativt ”Bra Miljöval el”. På fjärrvärmesidan hade knappt hälften av församlingar och pastorat som använder fjärrvärme gjort aktivt val av förnybar fjärrvärme vid etappslut.

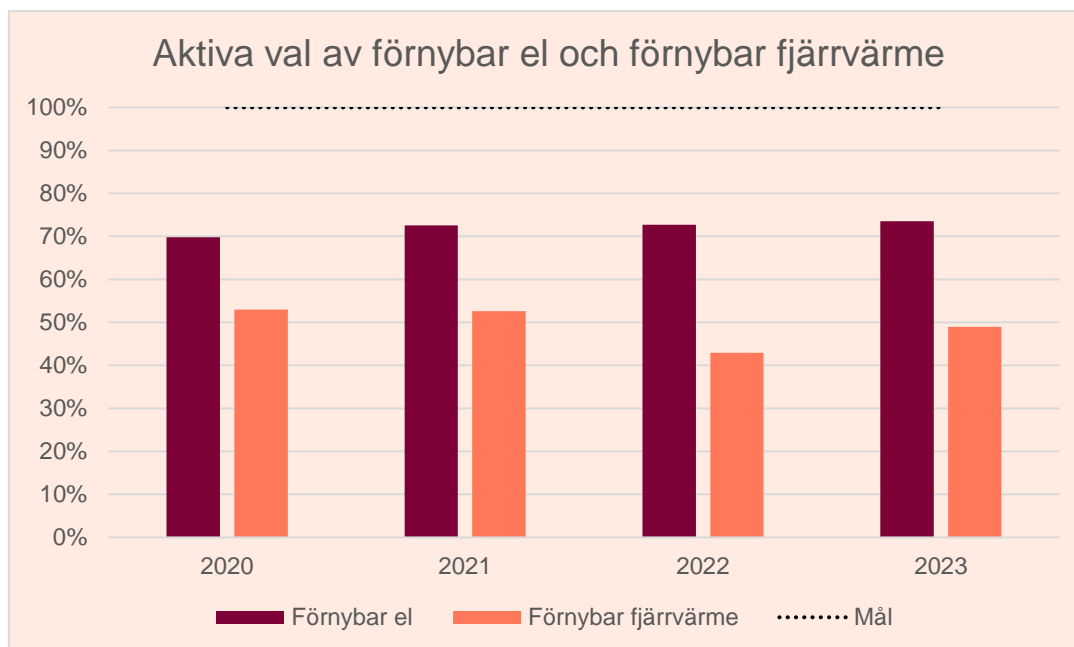

Diagram 4. Andel av församlingar och pastorat som gjort aktivt val av förnybar el respektive förnybar fjärrvärme, redovisat per år.

För att främja aktiva val har nationella och regionala ramavtal för elhandel tagits fram som församlingar och pastorat kunnat ansluta till. Motsvarande för fjärrvärme har inte tagits fram då det finns en större mängd lokala fjärrvärmeleverantörer, och det därmed är svårt att ha ett generellt ramavtal för ett större geografiskt område. Information om ramavtalet har spridits via ett webinarium och representanter i SEG (Svenska kyrkans energigrupp) har ansvarat för att sprida informationen till församlingar och pastorat. De församlingar och pastorat som har konverterat sin oljepanna till elbaserad uppvärmning har dessutom fått en extra uppmaning att aktivt välja förnybar el. Aktiva val av el och fjärrvärme har även varit på checklisten för Svenska kyrkans miljödiplomering.

2.4. KLIMATPÅVERKAN FRÅN BYGGNADERNAS ENERGIANVÄNDNING HALVERAS JÄMFÖRT MED 2017*Målet nåddes ej*

Klimatpåverkan från byggnader och krematorier har minskat med 17 procent mot basåret. Det är ett resultat av minskad mängd köpt fjärrvärme och el, konvertering av oljepannor, byte från fossila till förnybara bränslen samt ökad andel egenproducerad el. Detta mål är därmed nära länkat till utfallet av övriga etappmål i färdplanen. Under etappen har bland annat ett projekt genomförts för att visa på och sprida kunskap om möjligheten för församlingar eller pastorat att bli självförsörjande på el.

Vid avslut av Etapp 1 har klimatpåverkan från byggnader och krematorier minskat med 17 procent mot basår 2017. Det energislag som ingått i uppföljningen är fossila bränslen, fossilfria bränslen, köpt fjärrvärme, köpt el och egenproducerad el. I diagram 5 redovisas klimatpåverkan uppdelat per Scope, vilket är branschstandard för redovisning av klimatutsläpp. Klimatpåverkan mäts normalt sett i koldioxid-ekvivalenter, vilket betyder att fler typer av växthusgaser än koldioxid inkluderas i beräkningen av utsläppens klimatpåverkan. Scope 1 visar klimatpåverkan från förbränningar som skett inom Svenska kyrkan, exempelvis förbränning av eldningsolja. Scope 2 visar klimatpåverkan från förbränningar som skett på annan plats, till exempel vid produktion av köpt fjärrvärme. Scope 3 visar övrig klimatpåverkan, till exempel framställning och transport av köpt eldningsolja. Det som ligger inom Scope 1 är därmed sådant Svenska kyrkan haft störst rådighet över. Om man endast ser till dessa direkta utsläpp från förbränning som görs inom pastorat och församlingar har klimatpåverkan minskat med 59 procent under etappen, och är till stor del kopplat till utfasningen av oljepannor som har gjorts. Den största klimatpåverkan från byggnaders energianvändning ligger inom Scope 2 och kommer från köpt el och fjärrvärme. Eftersom Svenska kyrkan inte har rådighet över klimatpåverkan per kWh för köpt el och fjärrvärme har det varit extra viktigt att minska behovet genom olika energiåtgärder i byggnader och krematorier. Kopplingen mellan utfallet av detta mål och utfallet av vissa andra mål i färdplanen blir därför tydlig. Slutligen bör det påpekas att det inte funnits undermätning för den el som används till laddplatser inom Svenska kyrkan, och el som använts till fordon är därmed inkluderad i diagrammet nedan.

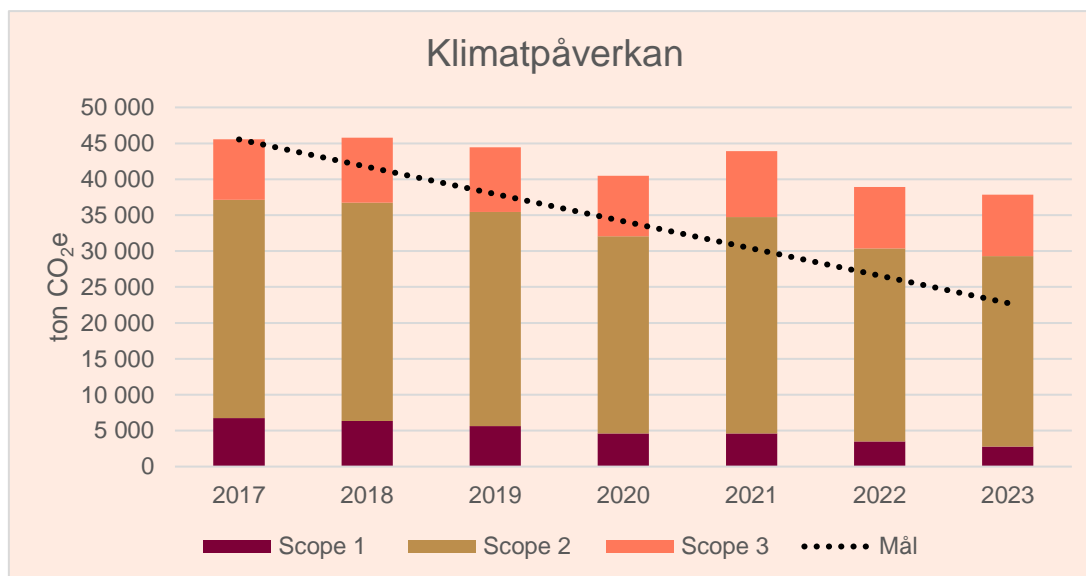

Diagram 5. Klimatpåverkan från byggnaders energianvändning redovisat per scope och år.

Exempel på projekt som genomförts under Etapp 1 är kopplade till områden som solet, batterilagring och energidelning mellan fastigheter. En referensanläggning för solet i Värö-Stråvalla församling genomfördes för att visa att även mindre församlingar och pastorat kan bli självförsörjande på el, eller åtminstone drastiskt minska sina inköp genom att installera solceller. I så väl Luleå stift som Stockholm stift har intresset för produktion av solet varit väldigt stort, delvis beroende på just detta projekt. Värö-Stråvalla församling har ett eget mål om att bli självförsörjande på el och att drift av församlingens fastigheter sker helt koldioxidneutralt, inklusive begravningsverksamheten med en övergång till eldrivna redskap så långt det är möjligt. Projektets mål var att församlingen blir en pilotenhet för förnyelsebar el och att församlingens energistrategi med mål och konkreta åtgärder, i vilken solcellsanläggningar är en viktig komponent, blir applicerbar på andra liknande enheter. Dessa mål var uppfyllda vid projektets uppföljning i november 2022. Projektet avsåg dessutom att uppnå tre kommunikationsmål; att 75 procent av stiftets enheter ska känna till hur man får en mer hållbar energiförsörjning, 50 procent ska veta hur man gör för att bygga egna solcellsanläggningar och 25 procent av enheterna ska ha gjort ett studiebesök/deltagit i utbildning under 2021. Minst hälften av de 70 enheterna i Göteborgs stifts har deltagit i någon av de gemensamma utbildningarna/studiebesöken alternativt har gjort eller fått besök av fastighetschefen i Värö. Dessutom spelades en föreläsning med sakkunnig inom solcellsbranschen in och en guide togs fram om hur församlingar och pastorat går till väga för att bygga en egen solcellsanläggning.

Ett annat projekt som genomförts inom etappen är en studie om batterilager och systemtjänster i Svenska kyrkan. Med batterier installerade, som kan laddas när kyrkorna använder lite el och som sedan kan skjuta till lagrad energi när kyrkan skall värmas upp, kan den utnyttjade toppeffekten bli påtagligt lägre. En lägre toppeffekt ger lägre nätkostnader eftersom nätavgiften är proportionell mot toppeffekten. Batterier öppnar också upp för möjligheten att skicka ut energi till elnätet när den förnybara elproduktionen ligger nere på grund av moln eller svaga vindar. Dessa stödtjänster kan bidra till en ökad stabilitet i elsystemet, vilket är en förutsättning för att mer av den volatila förnybara kraften såsom sol- och vindkraft ska kunna ersätta icke-förnybar produktion. Projektstudien visade att Sveriges kyrkor har goda förutsättningar att uppnå både ekonomiska och miljömässiga vinster genom att använda batterilager i förhållande till andra elanvändare. Vid ett antagande att runt en tredjedel av landets 3 500 kyrkor skulle investera i batterier skulle importen av fossil energi minska med ca 90 ton CO₂ varje år. Den ekonomiska nyttan av ökad flexibilitet för Svenska kyrkan som helhet beräknades i studien till ca 75 miljoner kronor årligen, varav 50 miljoner kronor är intäkter och 25 miljoner kronor är minskade kostnader. Det totala investeringsbehovet beräknades till 500 miljoner kronor och att investeringen därmed skulle betala sig själv på 7 år.

3. Produktion av förnybar el

Eftersom en stor del av Svenska kyrkans klimatpåverkan kommer från elanvändningen så är produktion av förnybar el viktig, och under etappen nåddes ett mål och ett mål nåddes nästan. Ramavtal för solcellsanläggningar har varit efterfrågat och många mindre och större solcellsanläggningar har installerats eller upphandlats under etappen.

3.1. ETT NATIONELLT /FLERA REGIONALA RAMAVTAL FÖR INSTALLATION AV SOLEL FINNAS

Målet nåddes nästan

Under etappen skrev två stift regionalt ramavtal för solcellsanläggningar. Arbetet med att ta fram ett nationellt ramavtal påbörjades tidigt under etappen men var inte undertecknat förrän våren 2024, det vill säga just efter avslut av Etapp 1. Processen fördröjdes i och med att social hållbarhet och mänskliga rättighetsfrågor har legat till grund för avtalen snarare än ekonomi. Detta är unikt för kyrkan inom installation av solel. Ramavtalen har varit efterfrågade i stiftet och att de nu finns framme förenklar för församlingar och pastorat att genomföra installation av solcellsanläggningar samtidigt som det skapar en trygghet i avtalsskrivningen och att det är bra produkter som köps in.

3.2. 2–3 STÖRRE PROJEKT FÖR PRODUKTION AV FÖRNYBAR EL HA PROJEKTERATS/VARA UNDER UTVECKLING

Målet nåddes

Under etappen installerade ett tiotal församlingar/pastorat något större solcellsanläggningar, medan uppemot fem gånger så många församlingar/pastorat installerade mindre solcellsanläggningar. Cirka sex stycken större solelanläggningar installerades inom PLT. Under etappen startades ett projekt för storskalig solel upp inom PLT där lämplig mark för installation identifierades och upphandlingar har inletts.

Vid avslut av Etapp 1 fanns totalt 17 stycken solcellsanläggningar fördelade på 4 PLT-förvaltningar, varav 5–7 har solcellsanläggningar tillkom under etappen. Den installerade effekten inom PLT-förvaltningar har under etappen ökat från 1,46 MW till 2 MW. Hos församlingar och pastorat hade 18 enheter solcellsanläggningar i storleksordningen 0,100–1 MW vilket är en ökning med 11 enheter under etappen, och den totalt installerade effekt för dessa ökade från 2,1 MW till 2,9 MW. Störst ökning av total installerad effekt har dock skett via mindre solcellsanläggningar vilket inte ingått i detta mål, men där intresset från församlingar och pastorats varit stort. Under etappen har 49 enheter installerat dessa mindre solcellsanläggningar som därmed ökat från 2,2 MW till 4,6 MW i installerad effekt under samma period.

Ett projekt som genomförts under Etapp 1 är ”Storskalig elkraftproduktion från större, effektiva och uthålliga solkraftsanläggningar genom ökad kyrklig samverkan”. Projektet har engagerat samtliga PLT-förvaltningar och målet har varit att till år 2030 producera el från solceller motsvarande Svenska kyrkans elförbrukning, vilken idag ligger på 0,5 TWh/år. Projektet har det delats in i två faser och Fas 1 som utförts under Etapp 1 har bestått av förstudie, framtagande av projektplan samt beslut om huvudprojekt. Fas 2 startades upp under 2022 och består i att starta upp och driva 1-4 storskaliga solkraftsprojekt. Under denna fas görs även utredning av de ekonomiska och juridiska aspekterna av solkraftsparker och markupplåtelseavtal samt en översyn av vilka hållbarhetsfrågor som ska tas i beaktande vid upphandling av solkraftsparker. Projektet har så här långt visat att det finns en stor potential för etablering av solkraftsparker inom Svenska kyrkan och PLT. Resultatet av den markskanning som genomförts så här långt i 8 av 12 stift visar att det finns potential att installera solkraftsparker på en yta om 4 266 ha, vilket överstiger den yta som skulle krävas för att tillgodose hela Svenska kyrkans elförbrukning med solel. Några stift har utifrån resultatet från markskanning gått vidare med ett par lämpliga fastigheter och har upphandlingar som pågår.

4. Transporter, resor, maskiner och markförvaltning

Under etappen nåddes sex av åtta mål. Två mål nåddes ej. De etappmål inom målområdet som innebar tekniska lösningar till förhållandevis lägre kostnad (installation av laddplatser och elektrifiering av maskinpark), och där delvis incitamentsbidrag har funnits, nåddes under etappen. Elektrifieringen av maskinparken kan också ha bidragit till ökningen av laddplatser då andelen interna laddplatser var knappt 60 procent. Etappmål som har mer med styrning/styrdokument (resepolicy) eller större investeringar (byte av vagnpark) nåddes inte. Pandemin bidrog till att digitala möten ökade kraftigt.

4.1. EN ÖKAD ANDEL FÖRSAMLINGAR OCH PASTORAT ANVÄNDA SIG AV DIGITALA MÖTEN SAMT HA GENOMFÖRT UTBILDNINGAR FÖR DIGITALT MÖTESBETEENDE

Målen nåddes

Covid-19 pandemin som sammanföll med införande av Microsoft 365 i Svenska kyrkan bidrog kraftigt till att målet nåddes utan särskilda insatser från färdplanens sida.

I samband med pandemin, som även sammanföll med införandet av Microsoft 365 i Svenska kyrkan med möjlighet att genomföra digitala möten i Teams bedöms digitala möten ha ökat kraftigt i hela Svenska kyrkan. Under pandemin ökade också förekomsten av exempelvis digitala gudstjänster. År 2023 angav nio stiftskanslier att de har genomfört insatser för att främja digitala möten eller höja kvalitén på dessa, vilket är samma nivå som år 2022. På hållbarhetsportalen på Svenska kyrkans intranät Koronet finns råd om digitala möten. I övrigt har inte insatser för detta etappmål prioriterats på grund av den ökning och som skedde under pandemin när resande och fysiska möten begränsade av smittskyddskäl.

4.2. 20 PROCENT AV FÖRSAMLINGAR OCH PASTORAT HA LADDPLATSER SAMT

4.3. ANTALET LADDPLATSER VARA MINST 300

Målen nåddes

Målet för antal laddplatser nåddes redan 2021 och fortsatte sedan att öka under hela etappen. Laddplatser fanns i 41 procent av alla församlingar och pastorat vid avslut av etappen. Ett projekt som innebar en kombination av vägledning och incitamentsbidrag har genomförts och bidragit till en ökning av antal laddplatser.

Målet om 300 laddplatser uppnåddes redan under 2021, då det totalt fanns 428 laddplatser ute i församlingar och pastorat inom Svenska kyrkan. Laddplatserna fortsatte sedan att öka under hela etappen och vid etappavslut fanns totalt 1403 laddplatser i församlingar och pastorat, varav 579 publika och 824 interna. Totalt hade 41 procent av Svenska kyrkans församlingar och pastorat laddplatser.

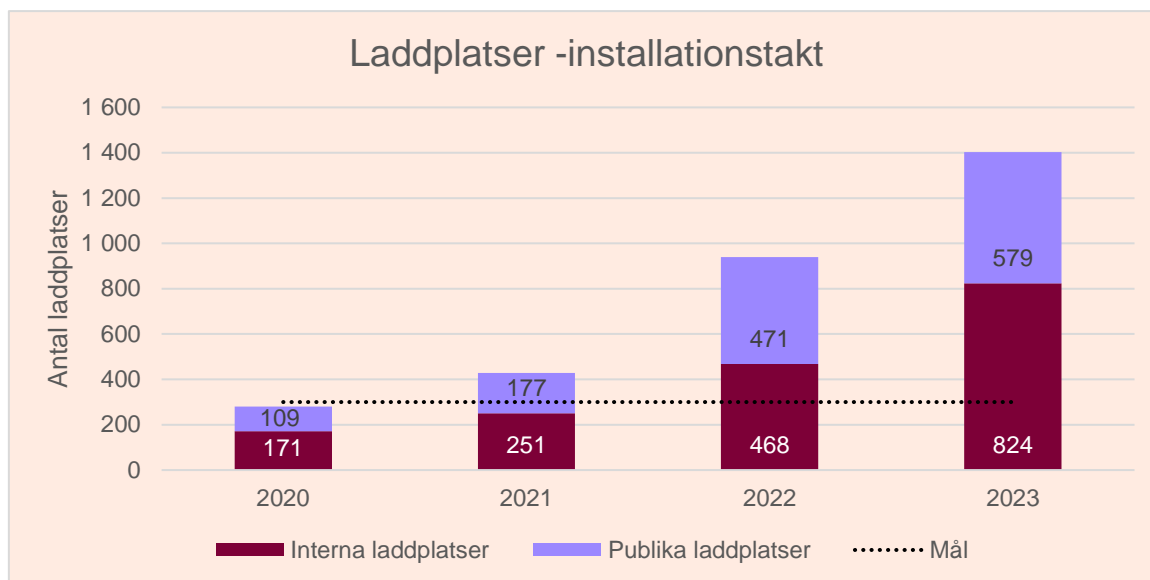

Diagram 6. Totalt antal laddplatser inom Svenska kyrkan fördelat på interna och publika laddplatser redovisat per år.

Laddplatsernas spridning mellan stiftet kan ses i diagram 7, där andel pastorat och församlingar som hade laddplatser inom stiftet låg mellan 20 och 60 procent.

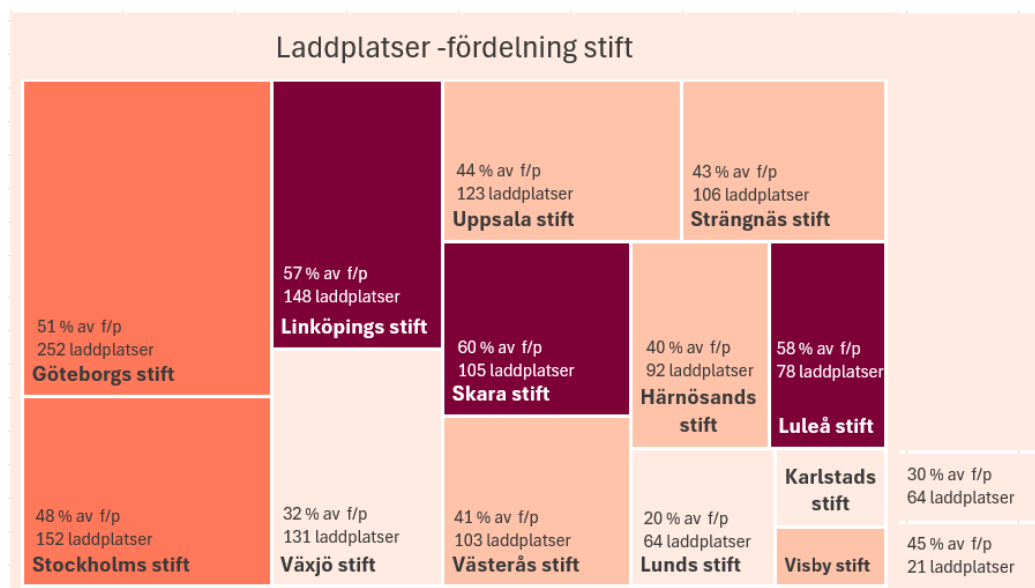

Diagram 7. Antal procent av församlingar/pastorat som har laddplatser inom respektive stift samt totala antalet laddplatser inom det stiftet. Rutans storlek motsvarar antal laddplatser i stiftet jmf Svenska kyrkan som helhet.

För ökad spridning av laddplatser har ett samverkansprojekt mellan fyra stift i olika delar av landet och dess medverkande församlingar genomförts. Målet har varit att nå ut med den kunskap som redan finns kring processen att installera laddstolpar samt att inspirera församlingar och pastorat. Utöver ett webinarium där de genom dialog, presentationer och

erfarenhetsutbyte ökade sina kunskapar har även en installationsguide tagits fram och spridits på Kornet. Sedan 2022 har det även varit möjligt för församlingar och pastorat att ansöka om bidrag från den nationella nivån för installation av laddplatser. Bidraget var på 10 000 kronor per laddplats, dock max 20 000 kronor per projekt. Sammantaget delades bidraget ut till 64 enheter under etappen.

Sveriges regering har även satt ett mål om en miljon elbilar på vägarna till 2030, vilket kommer att kräva en betydande ökning av laddningsfaciliteter inom landet. Svenska kyrkan har med sina publika laddplatser därmed bidragit till att tillgodose framtida samhällsbehov. Mot bakgrund av den allmänna utvecklingen och det stora intresse som finns i församlingar och pastorat att installera laddstolpar förväntas antalet laddplatser inom stiftet att fortsätta öka under nästa etapp. Det som behöver beaktas framåt är även hur elanvändning från publika laddplatser kan särredovisas så att den exkluderas från statistik över Svenska kyrkans energianvändning och klimatpåverkan.

4.4. MINST 40 PROCENT AV DE BILAR SOM ENHETERNA ÄGER ELLER LEASAR KUNNA DRIVAS FOSSILFRITT

Målet nåddes nästan

Andelen ägda eller leasade personbilar av församlingar/pastorat som kunde köras fossilfritt ökade under etappen, men inte i tillräcklig takt för att målet skulle nås. En del församlingar/pastorat kör dieslbilar på HVO100 som är fossilfritt, utan att det framkommer i statistiken, varför den fossilfria driften sannolikt är något större än vad som framgår av diagram 8. Etappmålet har knappt attraherat förslag på insatser för att skynda på omställningen.

Målet avser personbilar och lätta lastbilar som också stått för en betydande del av klimatutsläpp inom Svenska kyrkans verksamhet vilket redovisas i diagram 8. Under etappen har andelen personbilar som kunnat drivas fossilfritt ökat. Vid utgången av 2023 kunde 26 procent (16 procent) av enheternas egenägda och leasade personbilar och lätta lastbilar drivas fossilfritt. För lätta lastbilar var det 19 procent och för personbilar 37 procent, så ser man endast till personbilar så uppnåddes målet nästan. I slutet av etappen har politiska styrmedel rörande fossil och förnybar fordonsdrift växlat och det oklart hur utvecklingen kommer att se ut i färdplanens andra etapp. Snabba svängningar i politiska och ekonomiska styrmedel skapar en osäkerhet kring långsiktiga förutsättningar för klimatomställning.

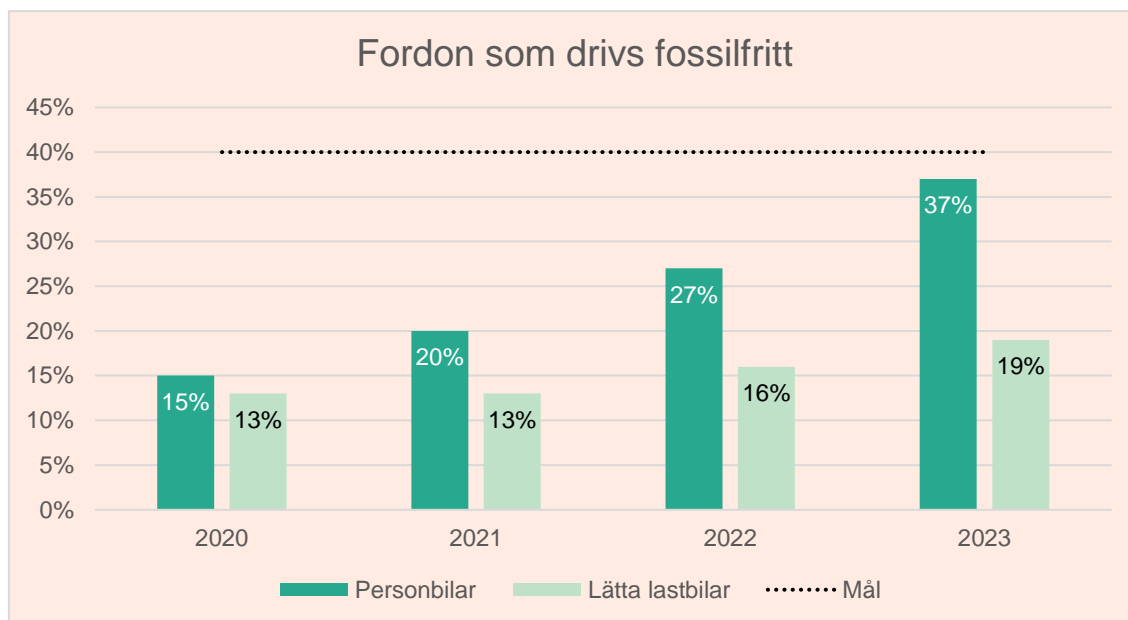

Diagram 8. Andel personbilar respektive arbetsfordon som kan drivas fossilfritt fördelat per år.

Det har inte genomförts något projekt under etappen specifikt riktat mot detta mål, däremot har de bidrag för laddplatser som församlingar och pastorat kunnat söka ökat incitamenten för att byta ut delar av fordonsflottan. Även ett ramavtal för fordonsleasing har tagits fram under etappen, vilket innehåller flera olika elbilmodeller och har hjälpt församlingar och pastorat med en smidigare övergång där de så önskat. Kopplat till ramavtalet kan det även konstateras att andelen bilar som drivs fossilfritt troligtvis är högre än det som framgår i den årliga statistiken. Detta eftersom en betydande del av leasade personbilar och lätta lastbilar har registrerats som dieselfordon, men sedan tankats med fossilfritt alternativ hos församlingar och pastorat. Etappmålet har knappt attraherat projektförslag för att skynda på omställningen.

4.5. MINST 60 PROCENT AV ENHETERNA HA INTERNA RESEPOLICYER SOM FRÄMJAR OVANNÄMNDNA INSATSER OCH STYR MOT FOSSILFRIA FÄRDSÄTT*Målet nåddes ej*

Andelen församlingar och pastorat som har resepolicyer har ökat marginellt under etappen och ligger långt under målnivån. Etappmålet har knappt attraherat projektförslag som kunde bidra till måluppfyllelse.

År 2023 uppgav 43 procent av församlingar och pastorat att de hade resepolicyer. Det är en svag ökning från etappens början då ca 40 procent av församlingar och pastorat uppgav att de hade en resepolicy. På hållbarhetsportalen på Svenska kyrkans intranät Kornet finns tips och råd för att ta fram en resepolicy. Ett webinarium om resepolicyer och hållbara resor i tjänsten genomfördes hösten 2023. Detta etappmål har genererat ytterst få förslag på insatser.

Policydokument i sig leder inte nödvändigtvis till resultat om en organisation inte aktivt arbetar med efterlevnaden. De kan dock vara en del i ett större arbete med hållbara resor i tjänsten.

4.6. GODA EXEMPEL PÅ FLYGFRIA KONFIRMAND, KÖR OCH ANDRA FÖRSAMLINGSRESOR HA SAMMANSTÄLLTS OCH PUBLICERATS PÅ HÅLLBARHETSPORTALEN*Målet nåddes*

På webbsidan www.flygfritt.se samlas goda exempel och tips om flygfria gruppresor från Stockholms stift. Materialet finns även länkat på hållbarhetsportalen på Svenska kyrkans intranät Kornet. Där finns även goda råd för längre tågresor. År 2023 angav ungefär hälften av stiftskanslierna att de har gjort insatser för att främja flygfria konfirmand-, kör-, eller andra församlingsresor. I 2023 års Kyrkbussundersökning uppgav 40 procent av kyrkoherdarna i de församlingar som bedriver konfirmandverksamhet att man genomfört flygfria konfirmandresor (där flyg funnits som alternativ). År 2023 uppgav över 70 procent av församlingar och pastorat att de inte hade genomfört någon flygresa.

4.7. DET FINNAS REDSKAP FÖR ATT MÖJLIGGÖRA FOSSILFRIA TRANSPORTER VID UPPHANDLINGAR*Målet nåddes*

I mallar från Samverkande inköp finns ett frågebatteri som gäller de transporter som är involverade i upphandling av varor och tjänster. Det används vid upphandling av nationella ramavtal. Således finns alltså redskap. Däremot bedöms kännedomen och användning av mallarna vara begränsad i församlingar och pastorat.

4.8. DET FINNAS ETT STRUKTURERAT ARBETE FÖR ATT FASA UT ARBETSMASKINER/VERKTYG SOM DRIVS MED FOSSILA BRÄNSLEN SAMT FÖR EN I ÖVRIGT HÅLLBAR OCH KLIMATSMART FÖRVALTNING AV MARK/GRÖNYTOR/KYRKOGRÅRDAR OCH BEGRAVNINGSPLATSER

Målet nåddes

En majoritet av registrerade motorredskap och arbetsfordon var eldrivna vid etappens utgång. Under 2023 gjorde flertalet stift insatser kopplade till målet och två projekt har bedrivits under etappen som handlar om hållbar och klimatsmart förvaltning av begravningsplatser.

Vid första etappens slut var drygt 80 procent av ca 820 registrerade motorredskap i församlingar och pastorat eldrivna och knappt 20 procent var dieseldrivna. Ca 67 procent av registrerade mopeder/motorcyklar (flakmopeder, golfbilar och liknande) var eldrivna, 18 procent bensindrivna och 15 procent saknade uppgift. År 2022 gjorde elva av 13 stift insatser för att främja ett strukturerat arbete för att fasa ut arbetsmaskiner och verktyg som drivs med fossila bränslen. Motsvarande siffra år 2023 var fem stift. Inte minst när det gäller arbetsmaskiner förefaller det ha pågått ett strukturerat arbete för utfasning av fossila bränslen.

Två nära relaterade projekt genomfördes i första etappen som tog bredare grepp om klimatsmart och hållbar kyrkogårdsförvaltning, varav ett särskilt arbetade med synergieffketer med biologisk mångfald, bevattning och biokol och ett som omfattade återbruk av gravstenar, ängsgräs, samverkan om maskiner och fordon, solceller, krematorier, ljusföreningar och vatten. Projekten omfattade utbildningar och konferenser, filmer och vägledningar. Projekten genomfördes i samverkan med flera aktörer såsom Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF) och Sensus och har nått ut brett.

4.9. BÄTTRE METODER FÖR ATT MÄTA OCH FÖLJA UPP KLIMATPÅVERKAN INOM DETTA OMRÅDET UTVECKLAS

Målet nåddes

Registerdata har blivit tillgängliga under etappen och har till viss del visualiserats i det digitala beslutsstödet VISA. En guide för att beräkna klimatpåverkan för begravningsverksamheten togs fram.

Under första etappen fick Svenska kyrkans nationella nivå tillgång till registerdata över de fordon och maskiner som är registrerade på församlingar och pastorat. För fordon som kontrollbesiktas fanns även mätarställningar som medgav beräkning av körsträckor. Klimatutsläpp har beräknats med hjälp av emissionsfaktorer baserat på körda sträckor och fordonens bränsle/drivlinor. Dessa utsläpp har visualiserats i VISA. Under etappen har även befintlig statistik om körsträckor i egen bil i tjänst och om antal laddpunkter visualiserats i VISA vilket möjliggör för församlingar och pastorat att se sina utsläpp från egen bil i tjänst.

För registrerade maskiner finns uppgifter om typ, modell och drivmedel men då körsträckor/drifttider saknas återstår ännu att beräkna klimatpåverkan. Som framgick av

föregående etappmål är majoritetetn av registrerade maskiner eldrivna vilket innebär begränsade utsläpp jämfört med fossildrivna maskiner. Uppgifter saknas ännu om mindre verktyg som inte är registrerade.

I ett av de ovanstående kyrkogårdsprojekten togs en guide fram för klimatberäkningar för begravningsverksamheten.

Under etappen inleddes även arbete med att klimatberäkna köp av varor, tjänster och kapitalvaror inom Svenska kyrkan.

5. Konsumtion och investeringar

Under färdplanens första etapp nåddes tre mål, ytterligare tre mål nåddes nästan och ett mål nåddes inte. Aktivitetsinriktade mål som handlade om att genomföra utbildningar eller inspirationssatsningar, samt att inventera behov av ramavtal och samverka med branschinitiativ nåddes/nåddes nästan eftersom den nationella nivån och stiftens hade stor rådighet. Investeringsmålen kopplade till särskilda fonder nåddes nästan vilket beror på förutsättningar i finansförvaltningen som är styrd av ett reglemente där klimat och hållbarhet intar en viktig position. Målet om fördubblad användning klimatrelevanta ramavtal bedöms inte ha uppnåtts. Stiftens arbetar i ringa utsträckning med främjande inom inköps-/konsumtionsområdet och få församlingar har särskilda inköpsansvariga.

5.1. ANSLUTNING TILL SVENSKA KYRKANS NATIONELLA OCH/ELLER REGIONALA RAMAVTAL, INOM AVTALSKATEGORIER MED SÄRSKILT KLIMATRELEVANS FÖRDUBBLAS

Målet nåddes ej

Under etappen genomfördes en större översyn av befintliga ramavtal vilket ledde till en kraftig minskning av antalet ramavtal. Majoriteten av de ramavtal som är kvar har prioriterats för att de bedöms ha klimat- och hållbarhetsnytta. På grund av denna större förändring i ramavtalen finns ingen bra jämförelsegrund för uppföljning. Innan förändringen 2022 var dock församlingars och pastorats användning av ramavtalen oförändrat låg jämfört med året innan. Detta ligger till grund för bedömningen av att målet ej har uppnåtts under etappen. Stiftens arbetar i ringa utsträckning med främjande inom inköps-/konsumtionsområdet och få församlingar har särskilda inköpsansvariga.

5.2. BEHOV AV YTTRELLIGARE RAMAVTAL MED SÄRSKILD KLIMAT- OCH HÅLLBARHETSNYTTA INVENTERAS OCH UPPHANDLINGAR INLEDAS. CIRKUKLÄRA OCH ANDRA RESURSEFFEKTIVA LÖSNINGAR KOMMER ATT FRÄMJAS

Målet nåddes

Under 2023 genomfördes ett projekt inom ramen för färdplanen för klimatet i syfte att utreda vilka befintliga nationella ramavtal som var särskilt klimatrelevanta, samt identifiera om det fanns ytterligare produktgrupper som saknades för vilka nationella ramavtal vore lämpliga och möjliga. Ytterligare ramavtal har handlats upp under etappen, exempelvis klimatscreening, laddstolpar och solceller. Utrymme för ytterligare avtal har dock identifierats.

5.3. UTBILDNING I KLIMAT- OCH HÅLLBARHETSGRANSKNING SKA TAS FRAM OCH GENOMFÖRAS

Målet nåddes

Hållbarhetswebinariet har hållits om inköp och användning av uppförandekoden som även omfattar miljö och klimat. Nyhetsbrev har informerat om processen för hållbarhetsgranskning och information finns på Intranätet.

8 av 13 stift uppger att de har gjort klimatinsatser rörande konsumtion och/eller investeringar under 2023, vilket är en liten minskning från föregående år. Ett färdplansprojekt har pågått under 2023 med fokus på mer hållbara inköp i församlingar och pastorat.

5.4. INFORMATIONS- OCH INSPIRATIONSSATSNINGAR KRING MAT SKA GENOMFÖRAS

Målet nåddes

Tre projekt genomfördes som informerade och inspirerade om mat. Ett projekt använde modellen One Planet Plate för att sprida kunskap om klimatsmart mat i storkök inom Svenska kyrkan. Ett projekt fokuserade på matsvinn och genomtänkta val i inköps och tillagningsprocess, och ett projekt utbildade i vegetarisk matlagning.

Under första etappen genomfördes tre projekt som innebar informations och inspirationssatsningar om mat. Ett projekt 2021, präglad av pandemin, innebar en digital så kallad ”cook along”, med filmer som riktar sig till yrkesgrupper i församlingar och pastorat för inspiration och utbildning i vegetarisk matlagning. Materialet var även en del av Act Svenska kyrkans fastekampanj 2022 och 2023.

Vägledning för minskat matsvinn och genomtänkta val vid inköp, tillagning och intagande av mat, togs fram och utgjorde en vandringsutställning bland församlingar i Linköpings stift med syfte att bidra till vidare diskussioner och kunskapshöjande aktiviteter.

Projektet ”Hållbara måltider” har arbetat med modellen One Planet Plate som redskap för att sprida kunskap och inspiration till storkök inom Svenska kyrkan att servera mer klimatsmart och hållbar mat på folkhögskolor, stiftsgårdar och i församlingars verksamhet. Helsingfors folkhögskola och Rättviks stiftsgård har varit piloter där kökspersonalen har utbildats och fått stöd i att utveckla fyra recept som håller sig inom One Planet Plates klimatbudget. Därefter har alla stiftsgårdar och folkhögskolor inom Svenska kyrkan kontaktats och erbjudits digitala träffar. Ett tiotal gårdar och folkhögskolor har deltagit och totalt har närmare 300 personer deltagit vid olika utbildningsinsatser. Ett studiematerial har tagits fram som riktar sig till personalgrupper i kök, materialet innehåller även förslag på klimatsmarta recept. Enligt medverkande kökspersonal så har detta projekt hjälpt kockarna att tänka nytt och gett en större medvetenhet om olika ingrediensers klimatpåverkan.

5.5. EN UTBILDNING OM HÅLLBARA INVESTERINGAR TAS FRAM*Målet nåddes nästan*

Under etappen genomfördes tre webinarier på tema hållbar kapitalförvaltning. Däremot togs ingen specifik utbildning fram. Kapitalförvaltningsriktlinjerna och rapporten över hållbara investeringar på Kornet har ett utbildande syfte och är utformade för att vara lättillgängliga. Kunskapsnivån bedöms vara generellt hög bland de enheter som förvaltar stora summor långsiktigt och då klimatpåverkan från svenska börsinnehav generellt är lägre än i omvärlden, där stor del av Svenska kyrkans samlade pengar är placerade, finns det skäl att anta att klimatpåverkan från aktier och räntebärande papper är förhållandevis låg.

5.6. EN ÖKAD ANSLUTNING TILL SVENSKA KYRKAS HÅLLBARHETSFONDER (ETHOSFONDERNA) SKE*Målet nåddes nästan*

Anslutningen låg på en fortsatt stabil nivå under 2023. Kontinuerligt arbete pågår med att informera om fonderna. Under 2023 gjordes en klimatberäkning av den nationella nivåns placeringar i aktier och räntebärande papper jämte Ethosfonderna där det kunde konstateras att klimatavtrycket var mycket lågt och i paritet med Parisavtalet. Dessa placeringar motsvarar ca 30 procent av Svenska kyrkans samlade långsiktiga kapital. Det finns goda skäl att anta att de placeringar den nationella nivån inte har direkt insyn i, inte avviker avsevärt från detta.

5.7. ÖKADE INVESTERINGAR I SÅ KALLADE IMPACTFONDER INKLUSIVE ÖKAD ANSLUTNING TILL RAMAVTAL FÖR GRÖNA OBLIGATIONER SKER*Målet nåddes nästan*

I finansförvaltningen finns ett utrymme för placeringar i klimatspecifika investeringsfonder, men det har varit svårt att hitta sådana fonder med en riskprofil som passar det placeringsreglemente Svenska kyrkans nationella nivå följer. Det beror i sin tur på att det inte under perioden har funnits så många investerbara möjligheter, men finansförvaltningen på den nationella nivån bevakar hela tiden detta. Den gröna fond som startades under 2023 är ett resultat av detta arbete. Utöver detta screenas alla fonder, inklusive Ethosfonderna, mot klimatkriterier för att säkerställa lägsta möjliga klimatavtryck i hela förvaltningen på den nationella nivån och i de fonder som erbjuds kyrkans enheter att investera i.

5.8. SAMVERKAN MED ANDRA INVESTERARE OCH INKÖPARE FÖR ATT SKAPA STARK EFTERFRÅGAN PÅ HÅLLBAR PRODUKTION OCH KONSUMTION STÄRKAS*Målet nåddes*

Svenska kyrkan ingår sedan länge i ett flertal nätverk och branschinitiativ för att stärka finansbranschens hållbarhet, exempelvis Investors Integrity Forum, Sveriges Forum för hållbara investeringar, Swedish Investors for Sustainable Development, Global Network Initiative, Carbon Disclosure Project, The Institutional investors group on climate Change, Hållbart värdeskapande, FN:s principer för ansvarfulla investeringar, Etiskt handelsinitiativ, Swedwatch och Fair Trade.

6. Förvaltning av skog och mark

Flera av etappmålen inom målområde förvaltning av skog och mark har karaktären av pågående arbete. För tre av etappmålen har insatser gjorts som innebär att målet kan anses vara uppfyllt. Ett par av målen är endast delvis uppfyllda medan ett av målen inte har uppnåtts.

6.1. EN GEMENSAM METOD BASERAD PÅ VEDERTAGEN VETENSKAP FÖR REDOVISNING AV UTSLÄPP OCH UPPTAG AV VÄXTHUSGASER KOMMER ATT IMPLEMENTERAS INOM PRÄSTLÖNETILLGÅNGARNA. SAMTLIGA ÅTGÄRDER SKA BALANSERAS MOT BIOLOGISKA, EKONOMISKA, SOCIALA OCH ANDLIGA VÄRDEN

Målet nåddes delvis

PLT uppdrog åt Skogforsk att ta fram en gemensam metod för klimatberäkningar, vilken slutrapporterades hösten 2022. Under färdplanens första etapp inleddes arbete med kyrkans skogsutredning.

Skogforsk har tagit fram en gemensam metod för klimatberäkning åt PLT som slutrapporterades i september 2022. Denna beräkning uppdaterades 2024 (i början av färdplanens andra etapp) och visade på ett nettoupptag av koldioxid från atmosfären till skog och mark på lite drygt 1 miljon ton koldioxid mellan 2021 och 2023. Beräkningen baseras på vetenskapliga metoder.

PLT:s skogsbruk är certifierat enligt The Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC) och Forewst Stewardship Council (FSC,) vilket innebär att skogsbruket bedrivs på ett sätt som ger en hållbar ekonomisk avkastning samt sociala och miljömässiga hänsyn enligt vissa standarder. Kraven är som regel väsentligt högre än vad lagen kräver.

PLT deltar i olika forskningsprojekt för att kunskapen om hållbart skogsbruk ska öka. Ett exempel i norra Sverige är Härnösands stift som deltar i ett nytt forskningsprojekt som jämför olika metoder för hyggesfritt skogsbruk. Projektet är ett samarbete mellan SLU, Skogsstyrelsen, Sveaskog och Härnösands stift. I södra Sverige är PLT med och finansierar Forskningsprogrammet Framtidens skogsskötsel i södra Sverige II (FRAS II). Målet är att ta fram och sprida evidensbaserad kunskap om skogsskötsel för ett hållbart skogsbruk i södra Sverige. Det sker i nära samarbete med skogsnäringen i regionen och i dialog med andra som berörs av skogsbruket. Syftet är att fortsätta att utveckla skogsskötseln i södra Sverige, bland annat för ett förändrat klimat, och anpassa den till dagens och framtidens behov och förutsättningar.

Under färdplanens första etapp inleddes arbetet med kyrkans skogsutredning som i början av andra etappen, i september 2024, överlämnades till kyrkostyrelsen. Utredningen bereds för närvarande inom Kyrkokansliet.

6.2. PLT SKA SOM MARKÄGARE, PROJEKTÖR OCH KAPITALFÖRVALTARE VERKA FÖR ÖKAT TRÄANVÄNDANDE I BYGGNADER*Målet nåddes delvis*

När det gäller byggande är stiftens delaktiga i planprocessen i varierande grad. I några fall har egna detaljplaner utvecklats. Det ökar bland annat möjligheten att kvalitetssäkra boendemiljö och byggande. Med egna detaljplaner kan kyrkans grundläggande värderingar inklusive klimatnytta och andlig hållbarhet vävas in. Andelen träbyggnation inom PLT följs dock för närvarande inte upp systematiskt.

6.3. PLT SKA FORTSÄTTA ATT DRIVA PÅ INVESTERINGAR I SOL- OCH VINDKRAFT. DET KAN GÖRAS BÅDE I SMÅ OCH STORA PROJEKT OCH I SAMVERKAN MED ANDRA AKTÖRER.*Målet nåddes*

Alla PLT-förvaltningar är nu med i referensgruppen för projektet Storskalig solkraft i kyrklig samverkan. De senaste åren har stiftens i ökande omfattning utarrenderat områden för vindkraftverk på PLT-mark. Utredningar pågår för att identifiera lämplig mark för ytterligare anläggningar och flera ansökningsprocesser är inledda. Andelen solelproduktion är låg men ökande.

6.4. (JORD) PLT SKA VERKA FÖR ATT SKAPA FORUM FÖR KOMPETENSUTVECKLING, ERFARENHETSUTBYTE OCH GEMENSAMMA PROJEKT FÖR ARRENDATORER, FÖR ETT HÅLLBART OCH FOSSILFRITT JORDBRUK.*Målet nåddes*

Av de 13 stiftens har ca åtta stift gårdsarrenden. Sex av dessa stift har under 2023 genomfört aktiviteter eller på andra sätt verkat för forum för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling. Stiftens deltar även i olika nationella, regionala och lokala samverkansinitiativ på hållbarhetsområdet – 8 av 13 deltar i artskyddsprojekt och 12 av 13 deltar i våtmarksprojekt.

6.5. (JORD) PLT SKA ANVÄNDA SIG AV MÖJLIGHETEN ATT PÅVERKA BRUKANDET VID NYUPPLÅTELSE AV ARRENDEN OM DET ANSES LÄMPLIGT.*Målet nåddes*

I fem av nio stift där nyupplåtelse har skett under året, har stiftens använt sig av möjligheten att påverka brukandet eftersom det där har befunnits lämpligt.

6.6. (SKOG) PLT SKA SÄTTA MÅL SENAST 2021 FÖR EN MINSKAD KLIMATPÅVERKAN. DRIVNING OCH TRANSPORTER INOM DET EGNA SKOGSBRUKET SKA STRÄVA MOT ENERGIEFFEKTIVA SYSTEM OCH KLIMATNEUTRALA BRÄNSLEN*Målet nåddes ej*

Den gemensamma rapporten som nämndes i etappmål 6.1 blev klar hösten 2022¹. Flera förvaltningar har börjat arbeta för fossilfria bränslen, men mål har inte satts. Förutsättningar för användning av fossilfria bränslen såsom tillgänglighet på marknaden och leveransinfrastruktur saknas på många ställen, vilket försvårar.

¹ [Så påverkas klimatet av stiftens skogsbruk - Skogforsk](#)

6.7. (SKOG) PLT SKA I SITT BRUK STRÄVA EFTER ATT TILLVARATA DEN BRUKADE SKOGSMARKENS PRODUKTIONSPOTENTIAL FÖR ÖKAD KLIMATNYTTA.*Målet nåddes*

Det ligger i PLT:s grunduppdrag att bedriva skogsskötsel för att skapa välväxande och livskraftiga skogar, vilket bidrar till målet. Det handlar till exempel om ståndortsanpassning och förebyggande av viltskador samt förbättrad skogsskötsel från etablering av ny skog och vidare skötsel av det etablerade beståndet. Engagemang i olika forskningsprojekt inom skogsskötsel, till exempel de som beskrivs under 6.1 bidrar även till detta mål.

7. Klimatanpassning och krisberedskap

Inget etappmål har funnits på detta område under första etappen.

Ett generellt varmare klimat bidrar till flera olika klimatrisker som skyfall, ras och skred osv. och kan i sin tur bli en risk för byggnader, kyrkor, kulturföremål och kyrkogårdar. Svenska kyrkan förvaltar ett stort kulturarv och äger cirka 20.000 byggnader. Kunskap om risker kopplat till klimat och hur eller om en anpassning bör ske är relevant för att kunna bevara, förvalta och vidareutveckla verksamheten. Under etappen har därför projektet ”Klimatanpassning” drivits, där ett metodstöd för kyrkans arbete med klimatanpassning av kyrkomiljöer och byggnader tagits fram. Målet med projektet har varit att bidra till att församling och pastorat ska kunna göra en riskanalys för sina fastigheter kopplat till klimatrisker. Projektet har dels resulterat i ett ramavtal för klimatscreening av kyrkans fastigheter med SMHI, som elva enheter har avropat för totalt 39 fastigheter under etappen. Dels en e-learning om klimatanpassning som cirka 130 personer har gått under etappen. Arbetet med intern spridning av dessa två insatser fortsätter och finns tillgängligt på Samverkande inköp samt på Utbildningsportalen för hela Svenska kyrkan att använda.

Projektet ”Kyrkan som trygghetspunkt” har också startat upp under första etappen. Projektet har tittat på hur kyrkan kan vara en trygghetspunkt inte bara i andlig utan också i praktisk bemärkelse, en plats där det ska vara möjligt att samlas i krislägen för att hämta vatten, värma sig eller ladda mobilen. Projektet har drivits av Karlstads stift i samarbete med tre kommuner, tre pastorat, Länsstyrelsen i Värmland och Karlstads Universitet.

Åtta av tretton stift uppger i statusrapport att de genomfört insatser rörande klimatanpassning under 2023.

Första etappens framsteg mot effektmålen

Klimatneutralitet

Den exakta takten på kyrkans egna utsläppsminskningar behöver ännu fastställas i ljuset av standardutveckling på området, men det framgår med tydlighet att minskningstakten behöver öka avsevärt för att gå mot klimatneutralitet 2030. Kolinbindning i skog och mark ingår ännu inte i beräkningarna eftersom den globala standarden för detta inte blir klar förrän 2025.

Klimatneutralitet innebär att utsläppen från Svenska kyrkans verksamheter ska minska så mycket som möjligt, och att kyrkan ska ta ansvar för kvarvarande utsläpp. En nödvändig minskningstakt ska ännu fastställas utifrån nya globala standarder och normbildning som tillkommit under etappen. Science Based Targets Initiative's Nettonollstandard från 2021 (SBTi) kommer sannolikt att utgöra en jämförelsegrund. Den kräver utsläppsminskningar på 90 procent mellan 2020 och 2050 för klimatneutralitet 2050. Klimatpolitiska rådet anger att årliga minskningar om 6-10 procent är nödvändiga för att Sverige ska nå netto-nollutsläpp 2045². Detta ger en fingervisning om nödvändig storleksordning och hastighet på utsläppsminskningar som Svenska kyrkan behöver ha för att bli klimatneutral till och med 2030.

Delar av utsläppen från Svenska kyrkans verksamhet visualiseras i visualiserings- och analysverktyget VISA³. I skrivande stund finns där utsläpp för det som enligt den internationella standarden Greenhouse Gas Protocol⁴ kallas för scope 1 och scope 2, det vill säga de utsläpp som en organisation har störst rådighet över: utsläpp från egna skorstenar och avgasrör, samt från köpt energi. Under början av andra etappen tillkommer utsläppsdata i VISA för stiftskanslier, den nationella nivån och för köp av varor och tjänster vilket då innebär majoriteten av Svenska kyrkans utsläpp. I takt med att nya utsläppskällor tillförs i rapporteringen kommer det att se ut som att utsläppen ökar. Av den anledning är det nödvändigt att titta på utsläppskurvorna för olika utsläppskategorier (till exempel energi, fordon) för att se förändringstakten. De utsläppskurvor som finns för första etappen/delar av första etappen, exempelvis de årliga utsläppsminskningarna för energianvändningen som i snitt låg på 2,5-3 procent, visar att takten i utsläppsminskningarna behöver öka kraftigt för att hamna i linje med klimatneutralitet 2030. Detta kräver ett modigt och uthålligt ledarskap.

² [Rapport 2021 | Klimatpolitiska Rådet \(klimatpolitiskaradet.se\)](#)

³ [Kom igång med VISA](#)

⁴ [Homepage | GHG Protocol](#)

Utsläpp och kolinbidning från skog och mark ingår inte i utsläppsberäkningarna. Greenhouse Gas Protocol håller på att ta fram riktlinjer för markanvändningssektorn och kolinbindning. Riktlinjerna har försenats och väntas vara klara under 2025. Utöver beräkningar av kolbalansen omfattar riktlinjerna exempelvis krav på mätningar i fält, och vilka aktörer som får tillgodoräkna sig olika utsläpp och inbindningsposter. Oavsett en eventuell nettoökning av kol bunden i skogen måste kyrkans verksamheter ändå minska sina övriga utsläpp så mycket som möjligt.

När utsläpp för organisationer följs upp enligt Greenhouse Gas Protocol innebär det att utsläpp från hela värdekedjan tas med. Det innebär att Svenska kyrkan kommer att ha kvar utsläpp från värdekedjan (från vaggan till graven) av varor och tjänster vi köper, tills leverantörskedjorna i sin helhet har ställt om. Vissa typer av utsläpp från mark är också svåra att eliminera. Det innebär att även när Svenska kyrkan lyckats eliminera egna direkta utsläpp så kommer utsläpp att återstå. Svenska kyrkan behöver därför ta ställning till vilka åtgärder som kan vidtas för att neutralisera dessa. Tidigare typer av klimatkompensation, som till exempel skogsplantering, anses inte längre ha nödvändig permanens för att naturalisera utsläpp. Sådana former av kompensation kan fortfarande göras om de exempelvis bedöms göra nytta för människor som drabbas av klimatförändringarna. Därför behöver Svenska kyrkan bedöma ny norm- och standardutveckling för neutralisering av utsläpp, där permanens och additionalitet är viktiga perspektiv.

Värderingsförändringar

Tecken på både beteendeförändringar och värderingsförändringar i församlingar och pastorat finns, men det är för tidigt att säga att dessa förändringar är omfattande eller generella. Första etappen av färdplanen har i stor utsträckning riktat sig till anställda och förtroendevalda, och i något mindre utsträckning till medlemmar och samhället i stort. Därför bedöms färdplanen hittills inte ha påverkat värderingar i samhället i någon större utsträckning.

I ”Analysrapport med fokus på värderingsförändringar inom ramen för Svenska kyrkans färdplan för klimatet etapp ett” har en analys av värderingsförändringar som har/inte har skett i församlingar och pastorat kopplade till etappmålen i färdplanen genomförts. Den metod som har använts för analysrapporten är Outcome Harvesting (OH), som är en utvärderingsmetod för att mäta förändringar. I detta ingick analys av hur beslut, ökad medvetenhet, engagemang och kapacitet påverkar det löpande arbetet och relationer.

Processen utgick från berättelser som registrerades som Outcome Statements (exempel på resultat) för varje målområde i färdplanens första etapp. Val av exempel på resultat baserades

på antagandet att en återblick på dessa kan visa komponenter som synliggör integrationen av färdplanen i arbetet med att nå de förväntade resultaten som återfinns i etappmålen för första etappen i församlingars och pastorats arbete.

Analysen visade att olika grupper av aktörer med hjälp av insatser i färdplanen hade stärkt sitt arbete med beslut, medvetenhet, engagemang, kapacitet, löpande arbete, installationer och relationer för att ändra beteenden.

Alla exempel på resultat omfattade ett arbete som innehöll beteendeförändringar kopplade till beslut, medvetenhet, engagemang och kapacitet. Majoriteten av exemplen omfattade även ett arbete som förändrade relationer. För några exempel observerades att det löpande arbetet förändrats samt att nya installationer fanns på plats. I analysen observerades ett engagemang bland flera olika aktörer i syfte att få till beteendeförändringar. Detta engagemang kom till uttryck genom att till exempel beslut har fattats som varit positiva för klimatarbetet, att ökad medvetenhet har lett till ansökningar om att fasa ut fossila bränslen, att utbildningsinsatser har ökat förståelsen för att ge praktiska förutsättningar för att resa mer hållbart.

Analysen visade att beslutsfattare var aktiva aktörer för förändring och hade möjliggjort en bredare förankring inom kyrkan. Detta synliggjordes till exempel när kyrkoherdar varit delaktiga i framtagandet av herdabrev med fokus på klimat. Beslut från beslutsfattare var ofta en nödvändig faktor för förändring. En flaskhals identifierades i organisationen när beslutsfattare inte har tillräcklig kapacitet att fatta dessa beslut jämte alla övriga beslut som ska hanteras. En fråga som därmed väcktes var om beslutsrätt kan delegeras i organisationen för att accelerera en omställning. Fler beslut indikerar också att omställningsarbetet blivit mer strukturerat och organiserat, vilket visar en förändring i förståelse för det arbete som behövs.

Analysen visade vidare att bland anställda var pedagoger och diakoner två yrkeskategorier som ofta drev förändring men generellt hängde det fortfarande på eldsjälar. Pedagoger och diakoner var aktiva aktörer genom att arbeta med olika grupper inom kyrkan för förändring, till exempel genom att arrangera pilgrimsvandringar för klimatet och att få församlingar att sluta flyga. Ett tydligt exempel som lyftes fram var att normen kring hur en resa ska genomföras har ändrats. Förr flög många utan att reflektera över det, nu ifrågasätts flygande mer. Även präster har börjat predika mer om skapelseansvar vilket visade en beteendeförändring som kan påverka många. Klimatarbetet ifrågasattes mindre nu än tidigare vilket sågs som en förändring, men vissa såg det som svårt att prioritera. Även kyrkogårdspersonal var en yrkeskategori bland anställda som ofta drivit på förändring. Här var det tydligt att de varit extra viktiga för utfasningen av fossila bränslen samt för att öka den biologiska mångfalden på kyrkogårdar. Inom kyrkogårdsförvaltningen kunde

värderingsförändringar tydligast skönjas, drivet av både ekonomiska skäl och en önskan att rädda klimatet. Förändringarna inom kyrkogårdsarbete visade exempelvis på en förflyttning av norner kring bevattning och ängsmark på kyrkogårdarna. Kökspersonal och personal på förskolor har börjat servera mer klimatsmart mat vilket kan ses som tecken på värderingsförändring.

I få av exemplen som blev föremål för analys var det församlingsmedlemmar som stod för förändringen. De var mer mottagare av insatser. Församlingsmedlemmar har deltagit i samtal om skapelseansvar, läst förbön med fokus på klimat, pilgrimsvandrat för klimatet, hållit i digitala gudstjänster.

Flera exempel av resultat var ekonomiskt motiverade och färdplanen har möjliggjort investeringar med ekonomiskt stöd som inte annars skulle ha varit möjliga. Det visade att en omställning också kan tjäna ekonomiska intressen och omvänt att ekonomiska intressen kan gagna omställningen, tvärt emot ett vanligt antagande att omställning leder till extra kostnader.

Många exempel på resultat rörde inte försakelser utan omställning av befintligt arbete. Det kan vara lättare att investera i tekniska lösningar som bidrar till målen än att välja bort eller göra mindre av befintlig verksamhet.

Sammanfattningsvis visar analysen både beteendeförändringar och tecken på värderingsförändringar i församlingar och pastorat, men det är för tidigt att säga att dessa förändringar är omfattande eller generella. Alla exempel på resultat visar ett aktivt arbete för förändring och några att det löpande arbetet är förändrat. Inom kategorin aktörer så finns behov av en vidare analys av anställda. Tillsammans bidrar exemplen på resultat till en bild av att det arbete som möjliggjorts av färdplanen innehåller en inriktning som tydligt indikerar beteendeförändringar. Detta är dock ett resultat som inte kan bedömas i termer av en ökning eftersom det inte fanns någon baslinje. Men resultatet som sådant banar väg för att fördjupa analysen ytterligare under färdplanens andra etapp.

Klimaträttvisa

Svenska kyrkan har genom Act Svenska kyrkans arbete stärkt stödet till de människor som drabbas mest av klimatförändringarnas effekter samt bidragit till att sätta press på beslutsfattare att säkerställa att klimatomställningen är rättvis.

Act Svenska kyrkan har utvecklat sitt arbete inom klimat och miljö under första etappen av färdplanen. De har förbättrat riskhanteringen, fokuserat på folkbildning och kampanjer, samt inkluderat klimaträttvisa i sin policydialog. En baslinjestudie genomfördes 2019-2020 för att kartlägga risker och behov, följt av handlingsplaner.

År 2022 undertecknade Act Svenska kyrkan Chartern för miljö och klimat, vilket ledde till en genomlysning av verksamheten. Den nya strategiperioden som inleddes samma år har tydligare mål för hållbar utveckling och risk- och kapacitetsbedömningar. Under 2023 har ett resultatramverk utvecklats med fokus på klimatåtgärder, vilket resulterat i en signifikant ökning av antalet insatser kopplade till bland annat stärkta livsmedelsförsörjningsinsatser. Det finns också goda exempel på hur miljö- och klimat främjats i olika typer av krisreducerande, humanitära och utvecklingsinsatser.

Act Svenska kyrkan har under etappen arbetat för ökade rättvisa möjligheter och tillgång till hållbara försörjningsmöjligheter för människor som lever i utsatthet, på grund av fattigdom och klimatnödläge. Det har till exempel handlat om utbildningar i hållbart jordbruk, distribution av tåligare grödor och skapandet av spargrupper som ger deltagarna större ekonomisk frihet. Arbetet har genomförts tillsammans med lokala kyrkor och samarbetspartner för att stärka människors egna möjligheter till försörjning. I till exempel Etiopien arbetar Act Svenska kyrkan med partnerorganisationer som erbjuder ekonomiska möjligheter för sårbara samhällen, samtidigt som motståndskraften mot klimatförändringarna stärks. Projekten har riktat sig mot hållbar försörjning och klimat men ger även tydliga resultat i hur kvinnors förhandlingsmöjligheter och påverkansmöjligheter inom hushållet och i samhället har ökat. Genom ekologisk odling, utbildning i jordbruksmetoder och odlingsystem där växtodling och djurhållning integrerats har produktionen ökat på den begränsade odlingsyta som hushållen har. Tillsammans med bevattningssystem som gör att man bättre kan nyttja vattnet när vattentillgången minskar har det lett till ökad matsäkerhet och inkomst. Under etappen har fröer till grönsaks- och fruktproduktion delats ut. På så sätt ökar skördarna, marken mår bättre och nutritionen blir bättre.

I arbetet för att stärka klimaträttvisa har Svenska kyrkan deltagit i globala, europeiska och nationella sammanhang för att påverka beslutsfattare att höja ambitionsnivåerna och säkerställa att klimatomställningen är rättvis, genom att globalt inkludera de samhällen som redan nu är värst drabbade eller sårbara för klimatförändringar trots att de bidragit minst till klimatutsläppen. Den 2 november 2021 samlades människor från flera trostraditioner i St George's Tron Church i Glasgow. I en gemensam manifestation lyftes trosbaserade aktörers röst för klimatet och klimaträttvisa. I anslutning till mötet lämnades även Act Svenska

kyrkans 13 151 namnunderskrifter, som en del i en större kampanj inom ACT-alliansen för klimaträttvisa, in. Totalt överlämnades cirka 150 000 underskrifter, insamlade av trosbaserade aktörer från hela världen, med krav till beslutsfattarna på FN:s klimattoppmöte (COP26).

Svenska kyrkan har sedan 2021 en godkänd permanent observatörsstatus under FN:s klimatorgan, UNFCCC. Observatörsstatus har inneburit att Svenska kyrkan har kunnat delta på plats och nå ut till förhandlare och beslutsfattare. Svenska kyrkans delegation har deltagit med delegater som är experter inom klimatområdet, representanter från partner i Globala syd, ungdomsrepresentanter, urfolksrepresentant samt representanter från biskopsmötet. Denna bredd har skapat positiva förutsättningar för att få uttala sig i svenska medier samt få till möten med både beslutsfattare och förhandlare. De globala ekumeniska allianserna, Kyrkornas världsråd, Lutherska världsförbundet och ACT-alliansen, har uppmärksammat klimatförändringarna och dess förödande konsekvenser under lång tid och har deltagit och lyft sina perspektiv i samband med internationella miljö- och klimattoppmöten. Svenska kyrkan är en del av dessa allianser under FN:s klimattoppmöten och samarbetet har fördjupats sedan Svenska kyrkan fick sin observatörsstatus.

Kommunikation och media

Information och kommunikation är viktigt såväl inomkyrkligt som externt. Ett basutbud av kommunikationsmaterial som stift och församlingar kan använda sig av har tagits fram under etappen. Information har framför allt samlats dels på [hållbarhetsportalen](#) på Kornet, dels på [klimatsidorna](#) på externwebben. Externwebben har utöver generell information och relevanta dokument om färdplanen, även fungerat som en samlingsida med exempel på insatser och olika projekt som puffats upp och länkat till lokala projektsidor. Svenska kyrkans klimatarbete har även uppmärksammats flera gånger i media under första etappen. Främst är det projekt som har fått medial uppmärksamhet. De projekt som sticker ut i medial uppmärksamhet är [Pilgrims walk for future](#), [Trygghetspunkter](#) och [Klimatscreening](#).

Intern/inomkyrklig kommunikation

Under hela första etappen så har den nationella nivån haft en kommunikationsplan för färdplan för klimatet och en kommunikatör kopplad till arbetet på deltid. Samtliga stift har information om pågående arbete för att nå målen i färdplanen på sina externa webbsidor. Majoriteten av alla projekt finansierade av färdplanen har publicerade sidor antingen på stiftets eller församlingens externa webbsida eller på Kornet.

I kyrkostyrelsens verksamhet och ekonomi finns målbilder för 2030 för den nationella nivån och de ligger till grund för kommunikationsarbetet. I dessa ingår bland andra en stärkt förmåga att bidra till ett församlingsliv som möter samtidens utmaningar och ett stärkt engagemang i Svenska kyrkan för ett hållbart samhälle i Sverige och i världen. Den nationella nivåns kommunikationsplan för färdplanen ansluter till det kommunikationsarbetet.

Den nationella nivån har kontinuerligt arbetat för att anställda och förtroendevalda i stift, församlingar och pastorat ska få bättre kännedom om färdplanens existens, dess innehåll och mål, vad färdplanen erbjuder dem och hur de själva kan bidra. För att färdplanens mål ska nås är det av vikt att det är enkelt att förstå var det går att hitta information, material och lärdomar från andra, samt information om kontaktpersoner till stiftet. Även externa målgrupper som beslutsfattare, makthavare, myndigheter, opinionsbildare, andra hållbarhetsaktörer och media behöver kunna ta del av vad Svenska kyrkans faktiska bidrag till klimatneutralitet och hållbarhet är.

Information har framför allt samlats dels på hållbarhetsportalen på Kornet, dels på klimatsidorna på externwebben. Externwebben har utöver generell information och relevanta dokument om färdplanen, även fungerat som en samlingsida med exempel på insatser och olika projekt som puffats upp och länkat till lokala projektsidor hos stift och församlingar. Dessa exempelpuffar har regelbundet uppdaterats under etappen. En animerad kortfilm har tagits fram under etappen, som har haft omkring 1500 visningar, samt ett basutbud av kommunikationsmaterial som stift och församlingar kan använda sig av, till exempel ett signalelement, banners, pp-mall, foton samt enkel vägledning för hur att kommunicera om färdplansarbetet.

Under etappen har Svenska kyrkan bytt intranät och uppbyggnad av en ny hållbarhetsportal har pågått. I slutet av 2023 hade hållbarhetsportalen på Kornet 3769 medlemmar, 5197 visningar på sidorna om färdplan för klimatet. Mellan 6–700 visningar av de olika målområdena, där begravningsverksamheten sticker ut med drygt 1000 visningar. Sammantaget är detta höga siffror jämfört med andra ämnen på Kornet.

Andra kanaler som också har använts i kommunikationsarbetet är möten, teams, klimat- och miljönätverk, stiftskommunikatörsnätverket, pressnätverket, stiftens och församlingarnas kanaler, events, webinarier, sociala medier, förtjänade kanaler (till exempel Kyrkans tidning, Dagen, Aktuell hållbarhet m.fl.) och köpta kanaler i form av sponsrade inlägg i sociala medier. Under etappen har den nationella nivån även investerat i helsidesannonser om färdplanen i Kyrkans tidning samt banner på deras hemsida.

Sociala medier

Två kampanjer på den nationella nivåns sociala medier har genomförts under etappen. Den första lyfte färdplanens långsiktiga mål och färden dit. Den andra hade fokus på klimatsmarta kyrkogårdar. Några stift har lyft färdplansarbetet i sina sociala medier-kanaler. Som en del av kommunikationsinsatser har olika webinarier kopplade till alla målområden arrangerats löpande under hela etappen. Den nationella nivån har i samverkan med klimathandläggarna på samtliga stift totalt genomfört 62 webinarier som totalt haft 1819 deltagare från samtliga stift och som tillsammans gett 2630 kompetenshöjande timmar.

Medial uppmärksamhet

Svenska kyrkans klimatarbete har uppmärksammats flera gånger i media under första etappen. Främst är det projekt som har fått medial uppmärksamhet. De projekt som sticker ut i medial uppmärksamhet är Pilgrims walk for future, [Klimatscreening](#), och Trygghetspunkter ([SVT: Kyrkan i Kila vill bli en trygghetspunkt](#) och [SVT:Säfle pastorat är med i pilotprojekt](#)).

Enligt Retrievers mediabevakningstjänst för Pilgrims walk for future har över 200 artiklar publicerats i svensk och internationell press och media i samband med den långa klimatvandringen från Vadstena till Glasgow 2021. Till exempel i SVT:s morgonstudio, SVT ÖST lokala nyheter, P1 God morgon världen, P1 Studio 1, P3 Nyheter, The Guardian, The Times, Global News, BBC News, TV2 Danmark. Men inte bara den långa vandringen har gett medial uppmärksamhet. Totalt har det publicerats över 90 artiklar och reportage i samband med klimatvandringar runt om i landet under 2023. Förutom att projektet har rönt medial uppmärksamhet så har även sidan walkforfuture.se varit välbesökt under etappen med fler än 35 000 besök, projektet har även nästan 3000 följare på Facebook och Instagram.

Ekonomi

Kyrkomötet anslog 25 miljoner kronor per år i tre år för arbetet med första etappen av färdplanen. Resurssättningen möjliggjorde ett omfattande och koordinerat arbete för måluppfyllnad. I stort sett samtliga medel togs i anspråk, trots en viss initial fördröjning som berodde på uppstart som sammanföll med starten på covid-19-pandemin. Under första etappen fick de tretton stift delar lika på elva miljoner per år för en extra personell resurs för att stärka främjande och samordning av stiftets klimatarbete, med valfri inriktning. Samtliga stift tog dessa medel i anspråk. Under första etappen fanns även 14 miljoner kronor per år att fördela till projekt och uppdrag som uppfyllde kriterier fastställda av kyrkostyrelsens

arbetsutskott. I princip alla medel för projekt och uppdrag användes under etappen, till ett knappt 50-tal projekt.

Medel till personella resurser i stift

Under första etappen fick varje stift medel till en extra personell resurs för att stärka främjandet av församlingarnas klimatarbete. Medel fördelades lika mellan stiftet och togs i anspråk fullt ut. Stiftet använde olika anställningsformer, några köpte tjänst av konsult/församling. Några stift kom i gång förhållandevis tidigt, några halvvägs in i etappen. Något stift med projektanställning har haft en del omsättning med periodvisa vakanser vilket kan ha påverkat kontinuiteten i främjandet i stiftet, men har trots detta lyckats använda medlen i sin helhet. Flertalet stift permanentade tjänsterna under första etappen. I nio stift har den personella resursen tillsvidareanställning i slutet av 2023. I tre stift hade personen en visstidsanställning, och ett stift har en lösning där flera personer har uppdraget som en del av sin tjänst, och samverkar i en grupp. Detta innebär att majoriteten av stiftet hade minst en anställd med tydligt klimatuppdrag i slutet av första etappen, vilket stärker möjligheten att arbeta vidare för måluppfyllnad även i andra etappen. Eftersom generell klimatkompetens finns i flertalet stift blir det i andra etappen viktigt att tillföra kompetens inom särskilda sakområden där ringa främjande pågick i stiftet under första etappen och där målen har varit svåra att nå. Det gäller konsumtionsområdet, resor och transporter och även energiområdet. På de två förstnämnda områdena sker ringa främjande och på det sistnämnda området finns främjande, men arbetet behöver öka i omfattning för att målen ska nås.

I en del stift där bred klimatkompetens fanns sedan tidigare valde man särskilda inriktningar på tjänsterna såsom inköp, kyrkogårdsförvaltning, teologi och klimatpedagogik. Dessa specialistkompetenser har medfört en utveckling inom dessa sakområden kopplat till klimat, som kan komma flera stift till del. Denna typ av delning av mer specifik sakkunskap bedöms ha god potential för vidare arbete under andra etappen. För att realisera en sådan delning av expertis och metoder är samverkan en framgångsfaktor.

I stiftet har arbetet fokuserats på att genomföra församlingsbesök (både fysiska och digitala), delta i projekt med andra delar av stiftets främjandeverksamhet, genomföra webinarier/utbildning samt sammankallat/deltagit i nätverk med församlingar. De målområden där störst fokus legat under första etappens sista år är i fallande ordning kyrkans uppdrag, energianvändning, klimatanpassning och krisberedskap, konsumtion och investeringar samt transporter/resor/maskiner/mark. Samtliga stift uppgav att de ledde eller medverkade i klimatprojekt tillsammans med andra stift och/eller församlingar och pastorat

under första etappen, vilket skapat goda förutsättningar för att sprida kunskap och metoder inom hela organisationen.

Projektmedel

Drygt hälften av de totala medlen till arbetet med färdplanen var avsatta till projekt. Medel fördelades i enlighet med kriterier beslutade av kyrkostyrelsens arbetsutskott. Kriterierna var: effektivt uppnående av färdplanens etappmål; nyttiggörande för flertalet stift och /eller synergier med andra program och initiativ; tillgänglighet av relevant kompetens och projektledningsresurser; kyrkans speciella bidrag som aktör; innovativa och/eller grundläggande mer långsiktiga uppdrag och projekt kan prioriteras om deras potentiella framtida bidrag till måluppfyllnad är stort. Generalsekreteraren fattade beslut om medelsfördelning på delegation av kyrkostyrelsens arbetsutskott, efter beredning av samverkansgrupper. De särskilda insatserna i form av projekt har möjliggjort för fler församlingar och pastorat vara med i klimatomställningen och har bidragit till de goda framsteg som gjorts under första etappen. I princip alla projektmedel togs i anspråk.

Totalt 47 projekt beviljades. I bilaga 1 finns en lista över projekten. Av dessa avbröts fyra i förtid. Två avbröts på grund av förändrat behov av informationsinsatser i och med utvecklingen av hållbarhetsportalen på Kornet, ett på grund av att projektledaren fick ny tjänst utanför kyrkan och ett på grund av bristande intresse från församlingar och pastorat. Projekt har funnits inom alla målområden och alla tretton stift har varit involverad i något projekt. Störst antal projekt har funnits inom målområde Kyrkans uppdrag vilket kan ha bidragit till att flera av etappmålen inom detta målområde har nåtts. Störst andel pengar har gått till projekt inom målområde Energianvändning i byggnader, trots detta har flera av etappmålen varit svåra att nå. Som tidigare beskrivits kan en bidragande orsak vara att energiåtgärder syns i statistiken först efter en längre tid, men också att ännu större insatser krävs för att nå målen. Ett mindre antal projekt har intresserat sig för etappmål inom målområde Konsumtion och investeringar vilket kan ha bidragit till svårigheter att nå dessa mål.

Under första etappen skedde mycket gemensam utveckling av nya material, utbildningar och liknande med en uttalad ambition att de skulle kunna nyttiggöras i flera stift och församlingar. I färdplanens andra etapp blir det viktigt att se till att dessa satsningar från första etappen sprids ytterligare och kommer till användning i ordinarie verksamhet. På detta sätt säkerställs även vidare utväxling på medel som satsades i första etappen. Därför har en del av resurstilldelningen för andra etappen vikts åt verksamhetsmedel för bland annat detta ändamål.

En viss utveckling av mer innovativ art kan tänkas behövas och möjligheter dyka upp även i andra etappen, om än i relativt sett mindre omfattning. Därför finns en budgetpost för projektmedel för innovation och utveckling i andra etappen.

Projekten i första etappen genomfördes ofta i samverkan mellan flera stift. Samverkan i projekt inom olika sakområden har också lett till att vad som skulle kunna kallas kompetensnoder har kunnat skönjas där vissa stift har utvecklat särskild kompetens inom något område, medan några andra grupper av stift har drivit på inom andra sakområden. Denna typ av delning av mer specifik sakkunskap bedöms ha god potential för det fortsatta arbetet i andra etappen.

Utöver finansieringen från den nationella nivån har ett par projekt relaterade till eller inspirerade av färdplanen, sökt och beviljats externa medel från till exempel Vinnova och Energimyndigheten. Det är positivt med extra tillskott av externa resurser och innebär även att Svenska kyrkan synliggörs i flera externa sammanhang. Ett av dessa externfinansierade projekt har rönt en del medial uppmärksamhet.

BESLUTADE PROJEKT FÖRDELDE PER MÅLOMRÅDE

Målområde	Summa av budget	Procenttal
Energianvändning i byggnader	13 990	34 %
Klimatanpassning och krisberedskap	900	2 %
Konsumtion och investeringar	3 626	9 %
Kyrkans uppdrag	11 730	28 %
Produktion av förnybar el	4 730	11 %
Transporter, resor, maskiner och markförvaltning	4 411	11 %
Flera målområden	3 054	7 %
Återbetalt avbrutna projekt	989	-2 %
Totalsumma:	41 452	100 %

Reflektion och slutsatser

Detta avsnitt reflekterar över lärdomar från första etappen vad gäller mål, måluppfyllelse, samverkan och klimatarbete under kriser. Lärdomarna tar sikte på behov inför andra och ibland även tredje etappen. Vissa lärdomar som rör målformuleringar har fångats in löpande under första etappen och har hanterats i beredningsprocessen av nya etappmål som skedde under 2022 och beslutades i juni 2023. Även om dessa lärdomar redan är omhändertagna görs en reflektion i denna rapport för att samla erfarenheter på ett ställe.

Mål, målområden och måluppfyllelse under första etappen

EFFEKTMALENS MÅLÅR 2030

Effekt målet om klimatneutralitet 2030 är oerhört utmanande givet svårigheten att minska verksamhetens utsläpp, men nödvändigt givet återkommande extremväder orsakade av klimatkrisen.

Ett biskopsbrev om klimatet manar till klimatneutrala verksamheter så fort som möjligt och med sikte på 2030. Målåret 2030 harmonierar med biskopsbrevets uppmaning, och grundar sig i att Sverige har både hög kapacitet att ställa om och en historisk klimatskuld. I ett rättviseperspektiv behöver därför rika länder gå före. Målåret 2030 för klimatneutralitet ter sig oerhört utmanande, inte minst i ljuset av otillräcklig klimatpolitik såväl nationellt som internationellt, för att uppnå mål och åtaganden⁵. Samtidigt visar ständigt återkommande extremväder som skördar liv och förstör infrastruktur och livsmedelsproduktion med mera i alla världsdelar att ambitionsnivån för att minska utsläppen behöver öka snarare än minska.

FÄRDPLANENS MÅLOMRÅDEN

Målområdena täcker in effektmålen och de största utsläppen. Några mindre justeringar har gjorts till andra etappen.

Färdplanens målområden täcker in såväl de huvudsakliga utsläppskällorna i Svenska kyrkans verksamhet (se vidare metodbilagan), som den grundläggande uppgiften och det internationella arbete som tillsammans bidrar till de tre effektmålen. I färdplanens första etapp var målområdena för resor och transporter, respektive kyrkogårdsförvaltning sammanslagna i ett målområde, men i beredningen av etappmål för andra etappen befanns det mer ändamålsenligt att dela upp detta på två målområden.

Det är värt att notera att målområdet Produktion av förnybar el adresserar den samhällsliga omställning från fossil till förnybar energi som Ett biskopsbrev om klimatet påtalar är nödvändig för klimatomställningen, men att egen produktion av förnybar el enligt

⁵ [Klimatpolitiska rådets rapport 2024 \(klimatpolitiskaradet.se\)](https://www.klimatpolitiskaradet.se/rapport/2024)

Greenhouse Gas Protocol samtidigt belastar den producerande organisationen med (små) utsläpp, och bidrar därför i sig inte till organisationens klimatneutralitet.

Målområdet klimatanpassning och krisberedskap har en vagare koppling till effektmålen än övriga målområden. Samtidigt visar återkommande extremväder som även drabbar Sverige vikten av att klimatanpassa verksamheten. Under första etappen hade målområde Klimatanpassning och krisberedskap inga specifika etappmål. Etappmål har tillkommit i andra etappen.

UTFORMNINGEN AV ETAPPMÅLEN

På grund av erfarenheter från första etappen har utformningen av etappmålen för andra etappen harmoniserats på flera sätt, bland annat genom att ha mer av målkarakter och mindre av åtgärds-karakter, mer koncisa formuleringar och riktar sig till samtliga nivåer. Därtill formulerades etappmål för viktiga utsläpp som den första etappen inte omfattade. Skogsutredningen som inleddes under första etappen och i pågående beslutsprocess för färdplanens andra etapp kan komma att påverka etappmålen för förvaltning av skog och mark under andra etappen.

De tre effektmålen är både kvalitativa och kvantitativa till sin natur, där klimatneutralitet följs upp och beräknas kvantitativt och effektmålen om värderingar och existentiella frågor samt klimaträttvisa är av mer kvalitativ karakter. Detta avspeglas även i etappmålen i första etappen där vissa är mer kvalitativa viljeinriktningar medan andra är mer kvantitativa mål för ett läge vid slutet av etappen jämfört med en uttalad baslinje. Utöver sin kvalitativa karakter var vissa etappmål i första etappen tämligen ordrika vilket ledde till en otydlighet inte minst i uppföljningen. I beredningen av mål till andra etappen har detta åtminstone delvis åtgärdats.

I första etappen lyftes av några stift och församlingar att det var otydligt vilka mål som riktar sig till församlingar. Flera av etappmålen var sådana som riktade sig till den nationella nivån och stiftens stödjande och främjandeuppdrag att ta fram material, utbildningar och genomföra insatser. I beredningen av andra etappen var utgångspunkten att de allra flesta etappmålen riktar sig till alla tre nivåer, men att åtgärderna för varje nivå kan skilja sig åt beroende på vilken roll man har och hur verksamheten ser ut.

I första etappen var vissa etappmål också av aktivitetskarakter, medan andra mål hade karaktären av en status som skulle vara uppnådd i slutet av etappen. Denna observation ledde till en harmonisering av etappmålen i andra etappen så att flertalet mål i andra etappen har en tydligare karakter av status i slutet av etappen. Typer av aktiviteter som nämndes i mål i första etappen kan fortfarande bidra i arbetet med måluppfyllnad i andra etappen. Åtgärdsförslag återfinns på exempelvis hållbarhetsportalen på intranätet Kornet.

I beredningen av första etappens etappmål beaktades vad som vid den tiden kunde följas upp samtidigt som det gav en omfattande start på den gemensamma omställningen. Inför beredningen 2022/2023 av etappmål för färdplanens andra etapp stod det klart att mål behövde tillkomma för att täcka in viktiga utsläppskällor, till exempel gällande resor. Vid tiden för beredning och beslut om mål för andra etappen fanns inte baslinjer för alla mål och inte heller färdiga uppföljningsinstrument. Detta fick inte hindra att de mål som är viktiga för klimatet finns med. Inför tredje etappen kan etappmålen rörande konsumtion komma att behöva bli mer inriktade på utsläppen, medan etappmålen i andra etappen fokuserar på processer, ramavtal och cirkulär konsumtion som förutsättningar för att sedan kunna arbeta för att minska utsläppen.

I slutet av första etappen inleddes den kyrkliga skogsutredningen, samtidigt som etappmål för andra etappen bereddes och som inkluderade målområde Förvaltning av skog och mark. I färdplanens andra etapp står att ”utredningens resultat kan bidra till att målen preciseras ytterligare inom detta målområde under etappen”.

MÅLNIVÅER

Vid tiden för beredningen av mål för färdplanens första etapp fanns väsentligt mindre data över nuläge (baslinjer) vilket gjorde det svårt att bedöma rimliga målnivåer för etappmålen. Måluppfyllelse för vissa etappmål kan också antas ha påverkats av politiska ekonomiska styrmedel under etappen.

MÅLUPPFYLLELSE

Den relativt höga graden av uppfyllelse av etappmålen kan åtminstone delvis tillskrivas målformuleringar om åtgärder som stift och den nationella nivån hade hög grad av rådighet över. Mål som var svåra att nå krävde bred spridning, utsläppsminskningar och/eller större investeringar. I andra etappen behövs mer riktade insatser till utsläppsminskningar inom energi, resor och transporter, och konsumtion. Eftersom målen i andra etappen i större utsträckning har tydliga målnivåer krävs en bred delaktighet och ett uthålligt ledarskap.

Under första etappen har förhållandevis många etappmål uppnåtts eller nästan uppnåtts. Dessa etappmål har ofta haft fokus på att ta fram utbildningar/material eller genomföra olika typer av insatser för vilka stiftet och den nationella nivån har haft stor rådighet. Etappmål som innebär tekniska lösningar till förhållandevis låga kostnader har också gått förhållandevis bra. Etappmål som har varit svåra att nå är sådana som förutsätter att församlingar i stor utsträckning ska integrera olika former av klimatinsatser i sin verksamhet och mål som faktiskt bidrar till minskade utsläpp, särskilt om de kräver större investeringar, som exempelvis fordon eller dyrare investeringar i energiinstallationer i fastigheter.

I andra etappen fokuserar etappmålen mer på önskat läge vid slutet av etappen, än på aktiviteter och utveckling av material och utbildningar. Måluppfyllelse i andra etappen

bygger alltså i högre grad på att många enheter på alla nivåer behöver integrera klimatarbete i de flesta verksamheterna. Därför blir ett uthålligt ledarskap som skapar förutsättningar att arbeta med färdplanens mål ännu viktigare i andra etappen.

Det är avgörande att framstegen under färdplanens andra etapp blir substantiella för att det ska vara möjligt att nå effektmålen till och med 2030. Effektmålet om klimatneutralitet är särskilt kritiskt eftersom det är tydligt mätbart. Om Svenska kyrkan med trovärdighet ska kunna tala om värderingar och förespråka klimaträttvisa behöver också utsläppen från kyrkans verksamhet minska. I andra etappen är det därför centralt att riktat stöd/främjande sker inom energi, resor och transporter, och konsumtion för att kraftigt minska de största utsläppen, genom exempelvis riktade personella resurser till stiftet och incitamentmedel till församlingar och pastorat.

FORTLEVNAD AV INSATSER OCH RESULTAT FRÅN FÄRDPLANENS FÖRSTA ETAPP

En del av resultaten i första etappen kom av utveckling av material och utbildningsinsatser och beteendeförändringar som i andra etappen behöver befästas för att få en varaktighet. Under andra etappen är avsikten att mycket av detta ska få vidare spridning och användning i församlingar och pastorat. Detta sker bland annat genom tillsättning av arbetsgrupper för de olika målområdena som kan planera insatser för ändamålet och äska medel för detta. Samverkan och utveckling av särskild kompetens som kom till stånd i projekt i stiftssamverkan i första etappen kan fortleva och vidareutvecklas i andra etappen i och med bildandet av arbetsgrupper för de olika målområdena.

Utmaning att nå ut med breda initiativ inom Svenska kyrkan

I färdplanens första etapp har färdplanen förankrats i stiftssamverkan och nått ut till en del församlingar. Det är dock notoriskt svårt att nå ut med breda initiativ inom Svenska kyrkan. I andra etappen blir det ännu viktigare att nå ut till församlingar och pastorat, via en kombination av kommunikationskanaler och främjandeinsatser. Det är en viktig ledarskapsfråga att bära färdplanen i sina respektive sammanhang och skapa förutsättningar för omställningen.

I en stor och komplex organisation som Svenska kyrkan, med en hög grad av självstyre hos geografiskt utspridda enheter är det notoriskt svårt att nå ut med stora gemensamma insatser. I första etappen har god förankring uppnåtts bland stiftet. Bland församlingar och pastorat är det troligt att enheter som redan innan bedrev ett systematiskt miljöarbete, exempelvis genom kyrkans miljödiplomering har en högre kännedom om färdplanen och har en förmåga att integrera mål från färdplanen i målsättningarna för enhetens miljödiplomering.

För några etappmål och aktiviteter finns en viss uppföljning av i vilken mån församlingar har genomfört eller medverkat i aktiviteter. Detta framgår också av rapporteringen av de olika etappmålen. Det finns dock ingen övergripande bild över i vilken utsträckning församlingar känner till och arbetar med färdplanen. Samtidigt är det möjligt att församlingar deltar i aktiviteter och åtgärder som genomförs inom ramen för färdplanen utan att fästa särskild

uppmärksamhet vid själva färdplanen. Det kan ändå bidra till måluppfyllelse, även om det naturligtvis är gynnsamt om församlingar känner till och arbetar systematiskt med färdplanen.

Som framgick av tidigare avsnitt om kommunikation har kommunikation skett genom flera olika kanaler och hållbarhetsportalen på intranätet Kornet är en central informationskälla. Samtidigt som statistik visar på förhållandevis höga besökstal på hållbarhetsportalen, vittnar stiftsmedarbetare om många församlingars låga användning av Kornet och låga kännedom om hållbarhetsportalen. Stiftens främjande är viktigt för att nå ut till församlingar. Stiftens arbetar på olika sätt, exempelvis i fråga om huruvida man aktivt uppvaktar församlingar eller inväntar förfrågningar från församlingarna, med hänsyn till församlingarnas arbetsbelastning. Riktade insatser till olika yrkesgrupper i för dem angelägna frågor är en viktig kanal. Som exempel kan nämnas Energiforum, som är ett Team i Teams för alla som är intresserade av eller jobbar med energifrågor inom Svenska kyrkan. Teamet hade vid slutet av etappen ca 400 medlemmar varav de flesta från församlingar och pastorat. Teamet innehåller såväl gemensamt kunskapsmaterial, som möjlighet att ställa frågor till andra medlemmar och få information om webinarier och utbildningar och möjligheter att söka bidrag. Intresset sporrades sannolikt av energipriskrisen 2022, men möjligtvis kan formatet vara värt att prova inom andra målområden i andra etappen.

Det är också en viktig ledarskapsfråga, inte minst bland kyrkliga ledare, att företräda färdplanen och skapa förutsättningar för arbetet att nå målen.

Samverkan

Första etappen av färdplanen har genomförts i samverkan mellan den nationella nivån inklusive Act Svenska kyrkan, stiftens inklusive Prästlönetillgångarna, och församlingar. Ett målinriktat, resurssatt arbete, i en tydlig samverkans och beslutsstruktur har underlättat måluppfyllelse. Goda erfarenheter av en operativ grupp för energi i första etappen gjorde att operativa grupper har tillsatts för flertalet målområden i början av andra etappen. Samverkansformer för kompetensdelning började ta form under första etappen och har potential att vidareutvecklas i andra etappen. Samverkan med externa aktörer har skett i första etappen och det är önskvärt att detta fortsätter och vidareutvecklas i andra etappen.

Första etappen av färdplanen har genomförts i samverkan mellan den nationella nivån inklusive Act Svenska kyrkan, stiftens inklusive Prästlönetillgångarna, och församlingar. Ett målinriktat, resurssatt arbete har underlättat samverkan för måluppfyllelse.

Stiftens och den nationella nivåns samverkan var grundat i en etablerad form för samordnad beredning och verkställande av beslut fattade av kyrkostyrelsen och stiftsstyrelserna. Denna samverkan omfattade både kanslichefsnivå och medarbetarnivå och var en viktig motor i genomförandet. Det underlättade att samverkansstrukturen redan fanns på plats vid

färdplanens start. Det fanns också en tydlig beslutsstruktur i och med att generalsekreteraren fattade beslut om fördelning av projektmedel på delegation av kyrkostyrelsens arbetsutskott, baserat på kriterier fastställda av arbetsutskottet och på beredning av grupper i samverkansstrukturen.

Tidigt i färdplanens första etapp tillsattes en operativ grupp för att driva färdplanens energimål, den så kallade Sakkunniga energigruppen (SEG) bestående av stiftsingenjörer och andra stiftsmedarbetare på fastighets- och energiområdet. En nationell energisamordnare anställdes också med finansiering från färdplanen. Den operativa gruppen har delat och spritt material i stället för att varje stift ska utveckla sitt eget, genomfört gemensamma projekt och informationstillfällen och skapat ett Energiforum med hög anslutning från församlingar och pastorat med möjlighet att ställa frågor och få svar, och nå ut med information. Därtill har gruppens arbete inneburit ett kompetensutbyte mellan de olika medlemmarna. Mindre grupper ur SEG har även sökt och fått externfinansiering för projekt från bland annat Energimyndigheten och Vinnova. Utifrån erfarenheterna av SEG har det bedömts vara lämpligt att i färdplanens andra etapp tillsätta operativa grupper för övriga målområden också.

En samordningsfunktion har funnits på den nationella nivån som bland annat arbetade med samverkansgruppernas framdrift, hantering kring medelsfördelning, övergripande uppföljning och rapportering, och övergripande kommunikation. Personer från samordningsfunktionen har funnits med i alla delar av stiftssamverkan vilket har underlättat informationsflöde och samverkan. I en stor målinriktad koordinerad satsning är det viktigt att resursätta samordningsfunktionen för att få utväxling på de resurser som fördelats till stift och församlingar, kunna erbjuda en samlad uppföljning, kommunikation och liknande. En utökning av samordningsresursen på den nationella nivån skedde under etappens första halva från en till två personer.

Samordningsfunktionen på den nationella nivån har också erbjudit en digital mötesplats såväl för de nya personerna anställda på stiftet, som redan befintliga klimathandläggare/miljösamordnare för att utbyta erfarenheter och information ca tre gånger per termin. Dessa möten har bland annat resulterat i att fler stift har kunnat ansluta till initiativ som sker i andra stift och har kunnat anamma liknande initiativ i det egna stiftet. På så sätt kunde goda initiativ förmeras samtidigt som de personella resurserna värnas. Samverkan har också skett genom att enskilda stift öppnat upp exempelvis digitala utbildningar för deltagare från andra stift. Det är av stor vikt att den goda samverkan fortgår och att former såväl som stödsystem finns och vidareutvecklas.

Samverkan i projekt inom olika sakområden gör också att vad som skulle kunna kallas kompetensnoder kan skönjas där vissa stift har utvecklat särskild kompetens inom något område, medan några andra grupper av stift kan ta ledning inom andra sakområden. Denna typ av delning av mer specifik sakkunskap bedöms ha god potential för vidare arbete.

Flera stiftskanslier integrerade klimatarbetet i sin verksamhet genom att formulera strategier och handlingsplaner med utgång i färdplanen. Något enstaka stift hade en klimatstrategi redan innan första etappen av färdplanen, och några formulerade sådana under första etappen. Andra stift integrerar arbetet i den ordinarie verksamhetsplaneringen utan en beslutad strategi, men exempelvis genom att tillsätta arbetsgrupper med kompetens från flera verksamhetsområden. Ett par stift uppger att de inte har arbetat med att integrera klimatarbetet i stiftets ordinarie arbete. Anledningen uppges i något fall vara att ingen klimathandläggare har funnits på plats.

Inte minst i projekt finansierade av färdplanen skedde samverkan med externa aktörer. Exempel på detta är Sensus, civilsamhällesorganisationer, kommuner, branschorganisationer, företag och ekumeniska organisationer. Eftersom stora delar av samhället delar utmaningar i klimatkrisen bedöms det vara viktigt att kroka arm med externa parter för att samskapa lösningar och få större utväxling på kyrkans egna insatser. Fortsatt och utökad extern samverkan bedöms vara viktig även i färdplanens kommande etapper.

Förmåga att bedriva klimatarbete under pågående kriser

Färdplanens första etapp har kantats av flera samhällskriser, och fler kriser av olika slag kan förväntas. Förmåga behövs att kunna bedriva klimatarbete samtidigt som andra stora kriser pågår, eftersom hantering av klimatkrisen inte kan vänta.

Första etappen av färdplanen inleddes år 2020. Kort därefter klassades covid-19 som en allmänfarlig och samhällsfarlig sjukdom, med efterföljande restriktioner för sammankomster och resor, rekommendationer om hemarbete där så var möjligt med mera. Detta påverkade uppstarten och genomförandet av färdplanen dels för att alla kyrkans nivåer och enheter behövde fokusera på hur verksamheten kunde ställas om för att minska smittspridning, dels för att stiftens möjligheter till fysiska besök i församlingar för främjande begränsades kraftigt, liksom möjligheten till sammankomster i projekt. Flera stifts rekryteringar av extra personell resurs för klimatarbetet försenades också i och med detta och i flera stift fanns inte nya personer på plats förrän sent år 2020, eller till och med en bra bit in på 2021.

Trots detta, inte minst tack vare stiftsmedarbetares engagemang och sinnrikhet, kunde ändå flera projekt inledas under 2020. I statusrapporteringen för projekten återkom pandemin länge

som den huvudsakliga risken för projekten. Pandemin pågick under stora delar av färdplanens första etapp, även om möjligheten till fysiska möten periodvis och i gradvis ökad utsträckning möjliggjordes. Omställningen av verksamheten till pandemin innebar samtidigt en katalysator för digital verksamhet och digitala möten.

Ständigt återkommande och överlappande kriser som covid-19-pandemin, Rysslands invasion av Ukraina, cyberangrepp mot Svenska kyrkan och återkommande extremväder i alla delar av världen, med mera, har tydliggjort behovet av att ha förmåga att bedriva verksamhet som färdplanen även under olika former av kriser. Att kunna bedriva ordinarie verksamhet även under onormala förhållanden är viktigt även för färdplanen.

Slutord

Första etappen av Svenska kyrkans färdplan för klimatet innebar en god start, med en hög grad av måluppfyllelse av etappmålen. Etappmålen i andra etappen som i större utsträckning tar sikte på behov för att uppnå effektmålen till 2030, och som behöver hög grad av integrering i alla enheter är utmanande. Särskilt fokus behövs på de målområden och etappmål som handlar om utsläppsminskningar, särskilt då på energiområdet, resor och transporter, och konsumtion. Material/metoder och utbildningar som utvecklades under första etappen behöver komma till bredare användning i andra etappen.

God samverkan och resurstillskott var viktiga förutsättningar i första etappen och potential för vidare utveckling finns i andra etappen, inte minst genom ytterligare kompetensdelning inom olika sakområden. Det finns ett stort engagemang för klimatkrisen och kyrkans roll att bidra till omställning. Ett modigt och uthålligt företrädarskap och ledarskap behövs som skapar förutsättningar för arbetet och visar vägen. Det behöver vara många som tillsammans bär ut klimatarbetet i hela Svenska kyrkan för att effektmålen ska nås.

Bilaga 1 Projekt under första etappen

Projekt som pågick och avslutades under första etappen

AVSLUTADE PROJEKT UNDER 2021

1. Skapelsetid; Gudstjänstmaterial
2. Klimatsmart mat – cookalong
3. Klimatstigar

AVSLUTADE PROJEKT UNDER 2022

4. Musikalen flyga och falla
5. Flygfria gruppresor
6. Hållbar mobilitet
7. Referensanläggning solet Värö-Stråvalla
8. Lokal – global mobilisering
9. Utbildning i energioptimering (Västerås)
10. Fred med jorden

AVSLUTADE PROJEKT UNDER 2023

11. Värderingsförändring
12. Klimatsmarta kyrkogårdar
13. Minskad klimatbelastning från kyrkogårdar med rik biologisk mångfald
14. Minskad klimatbelastning av kyrkogårdsförvaltningen – biokol och bevattning
15. Klimatanpassning
16. Laddplatser
17. Livsviktig körmusik
18. Hållbara måltider
19. Verktyslåda för inköp
20. Support klimat
21. Sång och gång (*blivit del av PWFF*)
22. Utbildningsmaterial för att bemöta oro
23. Skapelsetid – Tid att skapa – *avslutat men saknar slutrapport*
24. Klimatredovisning i VISA – *avslutat men saknar slutrapport*
25. Utrullning av utbildning i energioptimering Luleå – *avslutat men saknar slutrapport*
26. Utrullning av utbildning i energioptimering Uppsala – *avslutat men saknar slutrapport*
27. Utrullning av utbildning i energioptimering Strängnäs
28. Utbildning i hållbarhetsredovisning
29. Fordonsanalys – *avslutat men saknar slutrapport*
30. Synliggöra ramavtal med klimatrelevans
31. Energidelning mellan kyrkans fastigheter
32. Medfinansiering av doktorand Agrivoltaics

PROJEKT SOM FORTSÄTTER UNDER 2024 (MEN SKA FINNAS MED I SLUTRAPPORT FÖR FÖRSTA ETAPPEN)

- 33. Förstudie batterilager – *förstudie genomförd, projektet fortsätter i form av pilot*
- 34. Pilgrims walk for future – *andra delen genomförd, projektet fortsätter*
- 35. Storskalig elkraftsproduktion - *förstudie genomförd, projektet fortsätter*
- 36. Nationell energisamordnare - *fortsätter*
- 37. Andliga hållplatser – *projektet avslutas 2024. Slutrapport finns även om inte alla hållplatser är klara*
- 38. Samordnad energiinformation – *fortsätter under andra etappen*
- 39. Utfasning oljepannor – *fortsätter under andra etappen*
- 40. Hållbar konsumtion – *fortsätter under andra etappen*
- 41. Utrullning av utbildning i energioptimering Lund – *fortsätter under 2024*
- 42. IT-stöd för ökat återbruk – *avslutad första del, beviljad fortsättning etapp två*
- 43. Mobilisering av klimatambassadörer – *avslutad första del, beviljad fortsättning i andra etappen*

PROJEKT SOM AVBRÖTS 2023

- 44. Energivisualisering – 20 procent genomfört, *avbröts 2023*
- 45. Hållbara bilresor – 70 procent genomfört, *avbröts 2023*
- 46. Mat och klimatprat – 50 procent genomfört, *avbröts 2023*
- 47. Klimatkloka – 90 procent genomfört, *avbröts 2023*

Bilaga 2 Metodbeskrivning uppföljning

Klimatberäkningar

GREENHOUSE GAS PROTOCOL

Svenska kyrkan följer i möjligaste mån principerna och strukturen i den globala standarden Greenhouse Gas Protocol⁶ (GHGP) för att beräkna klimatpåverkan. Organisationen Greenhouse Gas Protocol tillhandahåller standarder, guider och verktyg för att organisationer ska kunna beräkna sin klimatpåverkan. Standarderna utgår från de fem övergripande principerna relevans, fullständighet, jämförbarhet, transparens och noggrannhet.

GHG-protokollet delar in ett företags klimatpåverkan i tre olika scope:

- Scope 1. Direkta utsläpp. Detta är klimatpåverkan från bränslen och drivmedel som köps in och förbränns inom organisationens egen verksamhet, dvs i egna pannor, bilar, maskiner och liknande. Dessa utsläpp har organisationen hög rådighet över.
- Scope 2. Indirekta utsläpp från inköpt energi. Klimatpåverkan från produktion av el och fjärrvärme som organisationen köper.
- Scope 3. Övriga indirekta utsläpp i värdekedjan (uppströms och nedströms). I scope 3 rapporteras de utsläpp som organisationen ger upphov till, men som inte omfattas av scope 1 eller 2. Det handlar utsläpp som sker uppströms eller nedströms om verksamheten. Utsläpp i scope 3 delas in i ett antal kategorier där bland annat följande ingår: köp av varor och tjänster, köp av kapitalvaror, tjänsteresor, utsläpp från upphandlade transporter, utsläpp från hyrda och uthyrda tillgångar. Dessa utsläpp har organisationen begränsad rådighet över, men kan påverka genom exempelvis inköpsbeteenden.

GHGP tar inte hänsyn till utsläpp som en organisation anser sig ha undvikit och inte heller till klimatkompensation.

INSAMLING AV VERKSAMHETSDATA FÖR KLIMATBERÄKNINGAR

En organisations utsläpp kan inventeras med utgångspunkt i strukturen i GHGP. När verksamhetens utsläppskällor har identifierats behövs data om verksamheten, i första hand i fysiska termer, som kilowattimmar, ton, kubikmeter, kilometer. Finns inte det kan

⁶ World Resources Institute och World Business Council for Sustainable Development står bakom GHG Protocol

ekonomiska värden användas men de har sämre träffsäkerhet eftersom prisfluktuation, inflation och så vidare då kommer att påverka hur stora utsläppen ser ut att vara.

För Svenska kyrkan samlas mängder köpt och producerad energi in per år och ekonomisk enhet genom enkäten *Ekonomisk redogörelse*. Detta täcker delar av scope 1 och hela scope 2. För övriga viktiga delar av scope 1, det vill säga fordon används registerdata med ursprung i trafikregistret. För bilar fås data om körsträckor från mätarställningar från kontrollbesiktningar. Större registrerade maskiner och arbetsfordon finns också i datasetet, men mätarställningar saknas och därför finns vid första etappens utgång ännu inte scope 1-utsläpp från dessa maskiner. En metod för att identifiera drifttider behöver utvecklas under färdplanens andra etapp för att möjliggöra beräkningar av klimatutsläpp.

Tjänsteresor i fordon som inte ägs av verksamheten hör till scope 3. Utsläpp från användning av egen bil i tjänst finns med i klimatberäkningarna. Utsläpp saknas för de som använder egen bil i tjänst men inte tar ut milersättning.

Klimatpåverkan beräknas med hjälp av utsläppsfaktorer (också kallat emissionsfaktorer) för olika typer av utsläpp. Emissionsfaktorerna multipliceras med verksamhetsdata för att få fram utsläppen. Emissionsfaktorerna omfattar i de flesta fall flera olika växthusgaser och anges i koldioxidekvivalenter (CO₂e). Eftersom olika växthusgaser har olika stor klimatpåverkan under olika tidsrymder uttrycker en koldioxidekvivalent hur mycket koldioxidutsläpp som skulle behövas för att ha samma totala påverkan på klimatet. Emissionsfaktorerna omfattar även utsläppen från vaggan till graven, dvs från materialutvinning, produktion, distribution, användning, avfallshantering. IVL Svenska miljöinstitutet har tillhandahållit de utsläppsfaktorer som används för Svenska kyrkans klimatberäkningar, som de i sin tur har samlat in från vedertagna källor eller själva tagit fram.

GAPANALYS KLIMATDATA

Som framgick av föregående avsnitt finns stora delar av Svenska kyrkans scope 1-utsläpp beräknade, men utsläppsdata från maskiner och verktyg saknas. För större registrerade maskiner finns uppgifter om maskinerna men inte driftdata som behövs för att beräkna klimatutsläpp. För mindre verktyg saknas även verksamhetsdata. Andra hypotetiska direkta utsläpp är utsläpp från läckage av köldmedia, samt flyktiga utsläpp från färger och andra kemiska produkter. Dessa utsläpp antas inte vara väsentliga.

Det så kallade scope 3 omfattar indirekta utsläpp i ett antal kategorier varav några är relevanta för kyrkans verksamhet. För köp av varor och tjänster (utöver köp av bränslen och energi i scope 1 och 2) tillkommer data under hösten 2024 som baseras på ekonomiska utgifter, där

utsläppen beräknas baserat på bedömningar av kategorier av varor och tjänster, snarare än på de faktiska produkterna och tjänsterna. Data kommer från den årliga spendanalysen av Svenska kyrkans inköpsmönster. Utsläppen beräknas med hjälp av utsläppsfaktorer för produktkategorier. Data från spendanalysen medger inte en differentiering i utsläpp mellan olika leverantörer av samma sorts produkt, och storleken på utsläppen påverkas av prisfluktuationer. Utsläpp baserade på spenddata ger ändå en uppfattning om storleksordning på utsläpp från konsumtion och från olika produktkategorier och ger därmed en fingervisning om var åtgärder främst bör prioriteras.

Kolinbindning från skog och mark ingår ännu inte i klimatberäkningarna. GHGP har inte haft någon vägledning för detta, men nu finns ett utkast som väntas beslutas under 2025.

Övrig uppföljning

Uppföljning av de mer kvalitativa målen i första etappen baseras på årlig rapportering från stiftet, statusrapporter från projekt, interna Kyrkbussen och metoden Outcome harvesting.

Varje stift har en gång per år under etappen skickat in en skriftlig rapport av det klimatarbete som den extra personella resursen har genomfört under året. Frågor har ställts kring hur stiftet har arbetat med att nå målen i första etappen av färdplanen samt vilka typer av främjandeaktiviteter som har genomförts.

Två gånger per år har alla projekt finansierade av färdplanen ombetts skicka in en statusrapport för att visa på projektens framdrift. Efter avslutat projekt har en slutrapport efterfrågats.

År 2021 och 2023 inkluderades frågor om miljö och klimat i den interna kyrkbussen som riktar sig till alla kyrkoherdar i Svenska kyrkan.

Outcome Harvesting (OH) är en utvärderingsmetod för att mäta förändringar. Metoden hjälper användaren att identifiera relevanta förändringar som ägt rum samt samla in bevis för förändringarna och sedan avgöra om och hur insatser inom verksamheten har bidragit till dessa förändringar. Det gör att den här metoden skiljer sig från andra utvärderingsmetoder som ofta mäter uppnådda framsteg mot förutbestämda mål. Inom färdplanen har metoden använts för att bidra till en bredare förståelse för den totala uppföljningen av första etappen. Samt för att utveckla förståelsen, med konkreta exempel, av de resultat som har observerats under den första etappen i övrig rapportering.